

De betekenisgeving aan etniciteit in het Nederlands televisiecommentaar tijdens wedstrijden van het Nederlands elftal

Student: Joep van Meyel
Student Nummer: 618638

Begeleider: Jacco van Sterkenburg

Master Media Studies - Media & Journalistiek
Erasmus University Rotterdam

Master Thesis
22-06-2021

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Maatschappelijke relevantie	4
1.2 Wetenschappelijke relevantie	5
2. Theoretisch kader	6
2.1 Discours	6
2.2 Etniciteit	7
2.3 Sportmedia en etniciteit	8
2.4 Nederland, etniciteit en voetbalmedia	13
3. Methode	15
3.1 Kwalitatieve inhoudsanalyse	15
3.2 Data-sample	16
3.3 Betrouwbaarheid en validiteit	19
4. Resultaten	20
4.1 Technische aspecten	20
4.1.1 Nederlandse spelers en spelers van de tegenstander	20
4.1.2 Witte Nederlandse spelers en zwarte Nederlandse spelers	22
4.1.3 Witte Nederlandse spelers en de grootste etnische minderheidsgroepen	22
4.2 Algemene evaluatie	23
4.2.1 Nederlandse spelers en spelers van de tegenstander	23
4.2.2 Witte Nederlandse spelers en zwarte Nederlandse spelers	24
4.2.3 Witte Nederlandse spelers en de grootste etnische minderheidsgroepen	26
4.3 Fysieke aspecten	27
4.3.1 Nederlandse spelers en spelers van de tegenstander	27
4.3.2 Witte Nederlandse spelers en zwarte Nederlandse spelers	27
4.3.3 Witte Nederlandse spelers en de grootste etnische minderheidsgroepen	28
4.4 Cognitieve aspecten	29
4.4.1 Nederlandse spelers en spelers van de tegenstander	29
4.4.2 Witte Nederlandse spelers en zwarte Nederlandse spelers	30
4.4.3 Witte Nederlandse spelers en de grootste etnische minderheidsgroepen	31
5. Discussie	33
5.1 Technische aspecten	33
5.2 Algemene evaluatie	35
5.3 Fysieke aspecten	35
5.4 Cognitieve aspecten	37
6. Conclusie	39
6.1 Beperkingen van het onderzoek	40
6.2 Suggesties voor vervolgonderzoek	42

1. Inleiding

Het is 11 juli 2021 als Bukayo Saka voor Engeland de beslissende penalty mist in de EK-finale tegen Italië. Een teleurstelling voor de Engelsen, maar wat volgde was een nog veel grotere nederlaag. Marcus Rashford, Jadon Sancho en Bukayo Saka, de drie zwarte spelers die hun strafschop misten, werden op sociale media overladen met racistische opmerkingen. The English Football Association (FA), premier Johnson en prins William uitten allemaal hun grote ongenoegen over deze verschrikkelijke berichten. De (voetbal)wereld was geschokt. Jude Bellingham, een zwarte Engelse voetballer, zei hierover: “...as soon as they missed a penalty, they were not English, just black... De Union of European Football Association (UEFA) voert al sinds 2013 campagnes tegen racisme (Chaplin, 2017), maar het incident rondom de EK-finale laat zien dat er nog een lange weg te gaan is om racisme in het voetbal buitenspel te zetten.

Waar dit racisme zich voornamelijk afspeelde op sociale media, zijn er ook andere vormen van expliciet racisme tijdens wedstrijden voorgevallen. Zwarte spelers krijgen bananen naar zich toegegooid vanuit het publiek of er klinken apengeluiden vanaf de tribunes als ze aan de bal zijn. Een recent incident in Nederland was tijdens de wedstrijd FC Den Bosch – Excelsior op 17 november 2019, toen Excelsior-speler Ahmad Mendes Moreira te maken kreeg met racistische spreekwoorden. Vanaf dat moment zijn De Eredivisie CV, Coöperatie Eerste Divisie en de KNVB gestart met het plan ‘Ons voetbal is voor iedereen’, om racisme en discriminatie te bestrijden (KNVB, 2020).

De focus van dergelijke initiatieven lijkt vooral te liggen op het bestrijden van expliciete vormen van racisme, ook wel ‘overt racism’ genoemd (Hall, 1995, p. 20). Hall (1995) onderscheidt echter ook nog een andere vorm van racisme. Deze vorm van racisme is veel impliciet en subtieler en omvat schijnbaar natuurlijke representaties van rasgerelateerde uitingen, zowel feitelijk als fictieel, met een racistische inslag die voorkomt uit onbetwiste aannames (Hall, 1995, p. 20). Dit wordt door Hall (1995) omschreven als ‘inferential racism’. Een voorbeeld van deze vorm van racisme, is bijvoorbeeld een televisieprogramma waarbij problemen van racisme wordt besproken, maar die vol kunnen zitten met onbewuste racistische invalshoeken en aannames dat zwarte mensen de oorzaak van het probleem zijn (Hall, 1995).

De manier waarop sportmedia schrijven en praten over voetballers kan van grote invloed zijn op de ontvangst bij het publiek (Billings, 2007). Sportmedia spelen een grote rol in het richting geven binnen een discours over bepaalde onderwerpen, wat ook wel agenda-

setting genoemd wordt (Billings, 2007). Binnen het voetbal is er al meer onderzoek gedaan naar de manier waarop verschillende etnische groepen gerepresenteerd worden. Eerder onderzoek keek bijvoorbeeld naar de manier waarop Spaanse, Poolse en Nederlandse voetbalcommentatoren tijdens en rondom voetbalwedstrijden betekenis geven aan etniciteit (Longas Luque & Van Sterkenburg, 2020; Van Lienden & Van Sterkenburg, 2020; Van Sterkenburg et al., 2012). In Nederland bleek dat commentatoren spelers van Surinaamse afkomst bijvoorbeeld veel vaker associëren met hun fysieke kwaliteiten (zowel positief als negatief), of dat het bij Zuid-Amerikaanse spelers vaak ging over hun negatieve karakter (Van Sterkenburg et al., 2012). In Spanje bleek er van fysieke duiding van zwarte spelers veel minder sprake (Longas Luque & Van Sterkenburg, 2020), terwijl dit patroon wel weer in Polen werd geconstateerd (Van Lienden & Van Sterkenburg, 2020).

Veel van deze onderzoeken over duiding van etniciteit door commentatoren richten zich op clubvoetbal, maar niet op interlandvoetbal. Het is daarom interessant om te onderzoeken hoe duiding van etniciteit eruitziet als twee landen tegenover elkaar staan en op welke manier commentatoren omgaan met het beschrijven van spelers uit hun eigen land tegenover de spelers van de tegenstander. In dit onderzoek zal er daarom een antwoord worden gezocht op de vraag ‘op welke manieren geven Nederlandse voetbalcommentatoren op televisie tijdens wedstrijden van het Nederlands elftal betekenis aan etniciteit?’.

1.1 Maatschappelijke relevantie

De maatschappelijke relevantie ligt voornamelijk in de populariteit van wedstrijden van het Nederlands mannenvoetbalelftal en het effect dat uitspraken van de Nederlandse commentatoren kunnen hebben op de kijkers van de wedstrijden. Voetbal is veruit de populairste sport in Nederland en speelt een grote rol in haar internationale bekendheid (Hermes, 2005). Dit geldt dan met name voor mannenvoetbal, dat in populariteit elke andere sport ver overstijgt. Zo werden alle wedstrijden van het Nederlands mannenelftal op het Europees Kampioenschap van 2021 door ongeveer een derde van de Nederlandse bevolking bekeken. (Stichting KijkOnderzoek, 2021). Vrouwenvoetbal, dat in Europa maar ook zeker in Nederland de afgelopen jaren steeds populairder is geworden (Peeters & Elling, 2014), zal niet worden behandeld in deze studie.

1.2 Wetenschappelijke relevantie

De wetenschappelijke relevantie zit hem in het gegeven dat, hoewel het Nederlands mannenvoetbal maatschappelijk een hoge mate van populariteit geniet, er nog weinig onderzoek is gedaan naar de manier waarop voetbalcommentatoren omgaan met de etniciteit van de spelers van het Nederlands elftal, terwijl het Nederlands mannenvoetbal etnisch de afgelopen jaren vrij divers is geweest. Eerder onderzoek binnen het thema betekenisgeving aan etniciteit door voetbalcommentatoren ging voornamelijk over clubvoetbal (Van Sterkenburg et al., 2012, Longas Luque & Van Sterkenburg, 2020, Van Lienden & Van Sterkenburg, 2020) waar vaak heel veel verschillende etniciteiten zijn vertegenwoordigd. De toevoeging van deze studie op bestaande studies is dat er wordt gekeken naar de manier waarop deze betekenisgeving aan etniciteit eruitziet als het commentaar op spelers van het Nederlands elftal betreft die wellicht een andere etnische afkomst hebben dan de Nederlandse. Het is bijvoorbeeld interessant om te onderzoeken of eerdere bevindingen van Nederlandse spelers met een Surinaamse afkomst, zoals de nadruk op hun fysieke kwaliteiten (Van Sterkenburg et al., 2012), ook uitkomt zodra deze spelers voor het Nederlands elftal spelen. De reden dat er een andere uitkomst verwacht kan worden is omdat volgens Elling (2012) de Nederlandse bevolking niet erg nationalistisch is, maar dat dit gevoel versterkt wordt tijdens belangrijke voetbalwedstrijden. Dit zou er dus voor kunnen zorgen dat er geen opvallende verschillen zitten in de manier waar op de spelers van verschillende etnische achtergronden beschreven worden. Daarnaast is het interessant om te kijken of er een verschil zit in de manier waarop voetbalcommentatoren de spelers van het Nederlandse elftal beschrijven tegenover de spelers van de tegenstander. Sabo et al. (1996) kwamen in hun onderzoek over de manier van verslaggeving van Amerikaanse sportmedia tijdens internationale sportevenementen tot de conclusie dat er vooral aandacht was voor de 'eigen' Amerikaanse spelers, oftewel een *nationalistic bias*. Zien we dit nationalisme ook terug in dit onderzoek? Of blijven de voetbalcommentatoren overwegend objectief tijdens hun commentaar? Dit maakt dit een goede aanvulling op bestaande studies over mediaberichtgeving van clubvoetbal.

2. Theoretisch kader

In dit onderzoek spelen een paar theoretische concepten een belangrijke rol. In dit hoofdstuk zullen de theoretische die belangrijk zijn voor het begrip van deze studie uitgebreid aan bod komen. Een goede definitie van de theoretische concepten is onmisbaar om de resultaten van deze studie in een theoretische context te plaatsen.

2.1 Discours

In dit onderzoek is representatie van voetballers het belangrijkste thema. Om precies te zijn, de manier waarop Nederlandse commentatoren voetballers representeren. Volgens Hall (2013) verbindt representatie betekenis en taal aan cultuur en hij omschrijft de term als volgt (Hall, 2013, p. 1):

“Representation means using language to say something meaningful about, or to represent, the world meaningfully, to other people.”

Hall (2013) onderscheidt drie verschillende vormen van representatie, *reflective*, *intentional* en *constructionist*. *Reflective* houdt in dat taal simpelweg wordt gebruikt om een bestaande mening te projecteren, *intentional* houdt in dat de spreker zijn eigen betekenis projecteert en *constructionist* betekent dat betekenis gevormd wordt door wat er gezegd wordt (Hall, 2013, p.1). Deze laatste vorm van representatie komt dicht in de buurt bij wat ook wel een discours wordt genoemd. Simpel gezegd houdt discours zo iets in als een gesproken of geschreven tekst over een onderwerp (Hall, 2013, p. 29). De Franse filosoof Michel Foucault heeft echter een iets andere benadering van een discours en gaat een stapje verder. Foucault stelt dat discours niet alleen gaat over wat iemand zegt, maar ook wat iemand doet. Een onderwerp krijgt betekenis door het discours (Hall, 2013, p. 29):

“It defines and produces the objects of our knowledge. It governs the way that a topic can be meaningfully talked about and reasoned about. It also influences how ideas are put into practice and used to regulate the conduct of others.”

In deze studie staat het onderwerp etniciteit centraal en dit is een begrip dat vaak duiding krijgt aan de hand van het discours dat rond etniciteit speelt. Dit heeft als gevolg dat dit begrip in verschillende landen een lichtelijk andere betekenis kan krijgen door de manier waarop het discours rondom etniciteit in deze landen gevoerd wordt. In de volgende paragraaf zal dieper in worden gegaan op het discours rondom etniciteit en de manier waarop etniciteit wordt geconceptualiseerd in deze studie.

2.2 Etniciteit

Het begrip etniciteit verdient een heldere uitleg en om dit begrip te verhelderen is het belangrijk om het discours rondom etniciteit te bespreken. Het discours over etniciteit heeft namelijk niet alleen betrekking op de manier waarop er gepraat of geschreven wordt over dit onderwerp, maar sluit ook andere manieren om over dit onderwerp te praten of te schrijven uit. Discoursen definiëren dus het begrip etniciteit (Van Sterkenburg et al., 2012, p. 3). Binnen de wetenschap heeft etniciteit op verschillende manieren betekenis gekregen en in dit onderzoek zal etniciteit op twee manieren worden benaderd. In veel onderzoek naar de manier waarop sportmedia betekenis geven aan etniciteit, is etniciteit onderzocht met een dichotome categorisering van zwart/wit (Rainville & McCormick, 1977, Rada & Wulfmeyer, 2005). Dit is veelal onderzoek uit de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk waar men het vaak heeft over *race* (ras). Deze manier van benaderen van het begrip etniciteit lijkt echter te beperkt. Van Sterkenburg et al. (2010) stellen dat een dergelijke categorisering van etniciteit wellicht bepaalde nuances over het hoofd ziet bij het bepalen van etniciteit van verschillende atleten.

Zeker in het Nederlandse discours over etniciteit lijkt een dichotome categorisering van etniciteit in termen van zwart en wit te beperkt om de betekenisgeving die Nederlandse sportmedia aan etniciteit geven te onderzoeken. Waar in de Amerikaanse en Engelse context vaak over *race* wordt gesproken, gaat het in Nederland vaker over etniciteit en etnische minderheden (Van Sterkenburg et al., 2021). Ook wordt ras voornamelijk geduid door uiterlijke kenmerken zoals huidskleur, waar het bij etniciteit gaat om culturele kenmerken zoals religie en taal (Van Sterkenburg et al., 2021). Ook praten Nederlanders liever over etniciteit dan ras, om te voorkomen dat ze als racist worden bestempeld (Essed & Trienekens, 2008).

In Nederland zijn de begrippen autochtoon en allochtoon belangrijk om het discours

over etniciteit in Nederland te begrijpen. Hoewel deze begrippen officieel zijn afgeschaft worden deze in het alledaagse discours nog wel gebruikt. Iemand die geboren is in Nederland of met Nederlandse ouders wordt autochtoon genoemd en iemand met tenminste een ouder van buitenlandse afkomst wordt een allochtoon genoemd (Essed & Trienekens, 2008). Nederlanders duiden autochtonen vaak als 'blank' en als ze het hebben over allochtonen spreken ze over 'gekleurd' (Meijer & De Bruin, 2003, p. 696). In essentie wordt de term allochtoon in Nederland vaak als collectief begrip gebruikt voor mensen in Nederland die tot een etnische minderheidsgroep behoren (Essed & Trienekens, 2008), dit gaat dus verder dan een dichotome verdeling tussen zwart en wit. In Nederland zijn de grootste etnische groepen de Surinaamse, Turkse, Marokkaanse en Antilliaanse.

2.3 Sportmedia en etniciteit

Sportmedia spelen een grote rol in hoe bepaalde discourses gevormd worden. De manier waarop media invloed hebben op bepaalde onderwerpen en de ontvangst bij het publiek wordt ook wel agenda-setting genoemd (McCombs & Shaw, 1972). McCombs & Shaw (1972) stellen dat massamedia een grote rol spelen in de manier waarop mensen hun mening vormen over bepaalde onderwerpen. Sportmedia vallen ook onder deze categorie van massa media, gezien de enorme populariteit van sport op televisie in Nederland. Dit betekent dus dat sportmedia invloed hebben op de manier waarop de Nederlandse maatschappij naar bepaalde onderwerpen kijkt.

De manier waarop sportmedia met etniciteit omgaan kent een lichte tegenstelling. Want hoewel sportmedia zich vaak lovend uitlaten over de prestaties van professionele atleten, blijkt uit onderzoek van sportmedia wetenschappers dat massa-sportmedia ook vaak stereotyperende uitingen gebruiken bij het omschrijven van atleten uit een etnische minderheidsgroep, waarmee ze deze stereotypen ook in stand houden (Van Sterkenburg et al., 2012). Vooral sportcommentatoren op televisie maken vaak gebruik van stereotypen bij het omschrijven van atleten, omdat ze live en direct moeten reageren op wat er op het veld gebeurt (Bruce, 2004). Het gebruiken van stereotypen gebeurt vaak onbewust, maar vloeit vaak voort uit het leidende discours op het gebied van etniciteit (Bruce, 2004). Oftewel, als een groot deel van de mensen zich op een bepaalde manier over een etniciteit praat of denkt, is de kans dat een commentator op televisie zich ook op deze manier uitlaat serieus aanwezig. De meeste studies op dit gebied komen uit de Verenigde Staten en het Verenigd

Koninkrijk, binnen Nederlands is er nog relatief weinig onderzoek gedaan naar de manier waarop commentatoren betekenis geven aan etniciteit. De eerste Nederlandse onderzoeken laten wel een aantal overeenkomsten zien met resultaten van Amerikaanse en Engelse studies over het gebruik van stereotypering door sportcommentatoren.

Het is interessant om te onderzoeken op welke manier de sportmedia betekenis geven aan etniciteit, omdat het bij representatie niet alleen belangrijk is om te kijken naar wat er gezegd wordt, maar ook door wie het gezegd wordt. Als je bijvoorbeeld kijkt naar gender en etniciteit in de journalistiek, blijkt dat zowel vrouwen als etnische minderheden ondervertegenwoordigd zijn (Claringbould et al., 2004). Wat vooral opvalt is dat deze verschillen bij sportjournalistiek veel groter zijn dan bij andere vormen van journalistiek (Claringbould et al., 2004). De sportjournalistiek wordt voornamelijk gedomineerd door witte mannen die bepalen wat het publiek te zien krijgt (Peeters & Elling, 2014, Sherwood, 2017). Gist (1993) stelt dat als er binnen een medium geen diversiteit is, het ook bijna onmogelijk is zonder *bias* te werk te gaan. Het probleem hierbij is dat media vaak niet doorhebben dat dit het geval is. Zo is er bij veel media, maar zeker bij veel sportmedia, vaak sprake van een witte standaard (Van Sterkenburg et al., 2021).

Het discours dat uit deze witte standaard ontstaat wordt ook wel *whiteness* genoemd (Van Sterkenburg et al., 2021). Het discours van *whiteness* is een discours waarin de witte huidskleur als normaal en betekenisloos wordt gezien (Wekker, 2016, p. 2). Dit heeft er in de Westerse samenleving toe geleid dat zodra er over witte individuen wordt gesproken, de witte huidskleur van deze individuen eigenlijk nooit specifiek genoemd wordt (Sterkenburg et al., 2021, p. 33). Het problematische gevolg van *whiteness* is dat witte journalisten zich vaak niet bewust zijn van hun stereotypering van etniciteit (Van Sterkenburg et al., 2021) en als er sprake is van een uitspraak die een stereotype bevestigt, claimen sommige witte sportjournalisten dat ze dit zien als een objectieve waarheid en niet als stereotypering (Van Sterkenburg et al., 2021). Precies deze onbewustheid van wit privilege biedt een interessante context voor het analyseren van betekenisgeving aan etniciteit in een milieu waar *whiteness* het leidende discours is, omdat dit discours van invloed is op de manier waarop er over etniciteit gesproken wordt. In dit onderzoek zullen uitingen van voetbalcommentatoren van de NOS geanalyseerd worden. Het team van voetbalcommentatoren bij de NOS bestaat uitsluitend uit witte mannen. Het ontbreken aan diversiteit binnen deze organisatie zou bij kunnen dragen aan de manier waarop etniciteit

gerepresenteerd wordt.

Hoewel voor dit onderzoek alleen de NOS is meegenomen, is er wel kleinschalig onderzoek gedaan naar de ondervertegenwoordiging van etnische minderheden binnen sportmedia op televisie. Deze ondervertegenwoordiging van etnische minderheden geldt voor sportmedia van over de hele wereld, inclusief Nederland (Van Sterkenburg et al., p. 33, 2021), alhoewel de aanwezigheid van oud-voetballers op televisie in bijvoorbeeld Engeland en Nederland er wel voor zorgt dat de etnische diversiteit op televisie wordt verhoogd. Zo werken de zwarte Nederlandse oud-voetballer Pierre van Hooijdonk en de van Marokkaanse afkomst oud-voetballer Ibrahim Afellay bij de NOS als analist.

Interessant is om te zien hoe er door Nederlandse voetbalcommentatoren met verschillende etnische minderheden worden omgegaan. Er zijn meerdere content analyses gedaan die het gebruik van stereotypering van sportcommentatoren hebben onderzocht. Een van de eerste onderzoeken binnen dit onderwerp is dat van Rainville & McCormick (1977). Zij deden onderzoek naar de manier waarop Amerikaanse commentatoren de American Football-spelers omschreven en keken dan naar hoe er over witte en zwarte spelers werd gesproken. Dit onderzoek kwam tot stand omdat een van de onderzoekers blind was, maar door enkel te luisteren in staat was het ras van de speler, waar de commentator het over had, te bepalen (Rada & Wulfmeyer, 2005). Zij stelden de hypothese dat het ras van spelers van invloed was op het manier waarop commentatoren over ze spraken. Uit dit onderzoek bleek er inderdaad verschil te zitten in de manier waarop commentatoren witte en zwarte spelers becommentarieerden: commentatoren lieten zich veel positiever uit over de witte spelers dan over de zwarte spelers. Witte spelers kregen over het algemeen veel meer commentaar dat overwegend positief was en de zwarte spelers werden vaak op een negatieve manier vergeleken met de andere spelers of er werd op een negatieve manier verwezen naar eerdere prestaties (Rainville & McCormick, 1977). Opvallend is dat bijna dertig jaar later, in 2003, de radiopresentator Rush Limbaugh juist claimde dat de media een positieve bias had voor zwarte quarterbacks. Dergelijke uitspraken laten zien dat iemands perceptie over een dergelijk onderwerp onjuist kan zijn. Want na onderzoek, waarin de manier waarop kranten schreven over zeven witte quarterbacks werd vergeleken met de manier waarop ze schreven over zeven zwarte quarterbacks, bleek dat de uitspraak van Limbaugh niet waar was (Niven, 2005). De witte en zwarte quarterbacks werden vergelijkbaar beschreven in de onderzochte kranten.

Een andere content-analyse is die van Rada & Wulfmeyer (2005), die ook onderzoek hebben gedaan naar etnische stereotypering van sportcommentatoren bij American Football en basketball. Zo stelden zij de hypotheses op dat Afro-Amerikaans spelers meer opmerkingen kregen over hun fysieke kenmerken maar ook dat dit meer positieve opmerkingen zouden zijn, in lijn met eerder onderzoek naar dit thema. In hun onderzoek werd er nog een andere analyse toegevoegd. Zo analyseerden zij, naast de opmerkingen die spelers kregen over hun prestaties op het veld, ook het commentaar dat ging over de spelers als persoon. Zo stelden zij ook de hypotheses dat zwarte spelers meer negatieve opmerkingen kregen over hun prestaties buiten het veld dan witte spelers, bijvoorbeeld over hun intellect, persoonlijke leven en ook over hun karakter. Zwarte spelers bleken inderdaad meer opmerkingen te krijgen over hun fysiek en witte spelers meer over hun spelintelligentie, wat enigszins overeenkomt met de resultaten die Rainville & McCormick (1977) eerder hadden gevonden. Daarnaast bleek uit deze studie dat voorspeld kon worden dat als er een negatieve opmerking werd gemaakt, dat dit om een Afro-Amerikaanse spelers ging (Rada & Wulfmeyer, 2005), dit is ook vergelijkbaar met de oorzaak waarom Rainville & McCormick (1977) hun onderzoek hebben gedaan. Hoewel de eerste resultaten redelijk in lijn lagen met eerdere studies, kwam er ook een enigszins schokkend resultaat uit het onderzoek van Rada & Wulfmeyer (2005). Alle 18 negatieve opmerkingen over het intellect, persoonlijke leven of karakter van de speler buiten het veld, gingen over Afro-Amerikaanse spelers. Terwijl binnen deze categorieën over witte spelers enkel positieve opmerkingen werden gevonden (Rada & Wulfmeyer, 2005).

Waar Rainville & McCormick (1977) en Rada & Wulfmeyer (2005) in hun content-analyses etniciteit bespreken middels een zwart/wit verdeling, gaat de content-analyse van Billings & Angelini (2010) een stapje verder. Zij onderzochten het sportcommentaar van de Amerikaanse zender NBC over Zwarte, Witte, Latijns-Amerikaanse en Aziatische atleten tijdens de Olympische Zomerspelen van 2008 in Peking. Hierin stelden zij de hypothese op dat er verschil zou zijn tussen de verschillende etnische groepen in de manier waarop de prestaties en persoonlijke kenmerken van de atleten werd beschreven. Uit hun onderzoek bleek inderdaad dat atleten van verschillende etniciteit op een andere manier werden geframed (Angelini & Billings, 2010), maar dit kwam niet altijd overeen met eerdere studies. Zo bleek dat er een significant verschil was in de manier waarop witte atleten positief werden besproken vanwege hun fysieke kwaliteiten ten opzichte van zwarte atleten. Zij

stellen dan ook dit deze onderlinge verschillen wel degelijk blijven bestaan, maar dat het complex is omdat het eigenlijk niet te voorspellen lijkt op welke manier deze verschillen tot stand komen. Toch is dit opmerkelijk omdat in de studies van Rainville & McCormick (1977) en Rada & Wulfmeyer (2005) juist werd gesteld dat er aan de hand van commentaar kon worden voorspeld over welke etniciteit er werd gesproken.

Tot slot zijn er ook drie studies die zich in het bijzonder richten op het commentaar bij voetbalwedstrijden en die qua onderzoeksofzet dicht in de buurt komen van dit onderzoek. Van Lienden & Van Sterkenburg (2020), Longas Luque & Van Sterkenburg (2020), en Van Sterkenburg et al. (2012) hebben onderzoek gedaan naar de manier waarop voetbalcommentatoren betekenis geven aan etniciteit in de voetbalcompetities van Spanje, Polen en Nederland. Het onderzoek van Van Lienden & Sterkenburg (2020) richtte zich op het Poolse commentaar van de Poolse voetbalcompetitie. Het bleek dat de Poolse commentatoren de zwarte spelers opvallend vaak omschreven vanwege hun fysieke kwaliteiten, terwijl er nauwelijks werd gesproken over hun mentale kwaliteiten. Daarnaast bleek uit dit onderzoek dat spelers uit Spanje, Portugal en Griekenland vaak als heel temperamentvol werden omschreven, iets dat in de literatuur ook wel omschreven is als '*Latin fury*' (Van Lienden & Sterkenburg, 2020, p. 14). Het onderzoek van Van Sterkenburg et al. (2012) richtte zich op het Nederlandse commentaar op wedstrijden van de Eredivisie en heruit bleek dat veel opmerkingen over (zwarte) spelers van Surinaamse afkomst ook over hun fysieke kenmerken gingen en ook bij het Nederlandse commentaar leek er sprake te zijn van de *Latin fury*-omschrijvingen. Het ging hier vooral om spelers uit Uruguay en Argentinië, die ook vaak omschreven werden vanwege hun temperament. Ondanks dat het niet dezelfde landen zijn, komt de cultuur van deze landen wel enigszins overeen met de cultuur in Spanje, Portugal of Griekenland, waar vergelijkbare resultaten naar boven kwamen. (Longas Luque & Van Sterkenburg, 2020) deden vergelijkbaar onderzoek, maar dan voor het Spaanse commentaar bij de Spaanse voetbalcompetitie. In dit onderzoek werden zwarte spelers niet opvallend vaak besproken vanwege hun fysieke kenmerken, wat bij het onderzoek van Van Lienden & Van Sterkenburg (2020) wel het geval was. Ook was er niet zozeer sprake van *Latin fury*, maar leken spelers uit Zuid-Amerika wel vaker bekritiseerd te worden dan spelers van andere etnische achtergronden en werden ze als een aparte groep benaderd ten opzichte van spelers van andere etnische achtergronden (Longas Luque & Van Sterkenburg, 2020).

Er zijn dus verschillende content analyses gedaan naar de manier waarop sportmedia zich uitlaten over etniciteit met zowel overlappende als verschillende resultaten. En ondanks dat er uit meerdere studies bepaalde etnische stereotypering naar voren is gekomen, stellen Angelini & Billings (2010) dat we niet te snel conclusies moeten trekken zodra er verschillen worden gevonden in de manier waarop sporters met verschillende etnische achtergronden worden omschreven. Zij stellen dat het niet realistisch is om te verwachten dat al het sportcommentaar volledig gelijk is, ongeacht etnische achtergrond. Mensen met verschillende achtergronden wonen op andere plekken, doen mee aan andere sporten en dit zal er altijd voor zorgen dat het commentaar nooit helemaal gelijk is. Wel stellen ze dat er inmiddels steeds minder etnische stereotypering voorkomt bij sportcommentaar (Angelini & Billings, 2010)

2.4 Nederland, etniciteit en voetbalmedia

Nederland is een land waar veel mensen met verschillende etnische achtergronden leven. Dit is ook terug te zien in de voetbalwereld. Zo zat er vanaf de jaren negentig vaak een groot aantal spelers van Surinaamse afkomst in het Nederland elftal (Hermes, 2005) en zit in de huidige selectie van het Nederlandse elftal ook een groot aantal spelers met ouders van buitenlandse afkomst, zoals Georginio Wijnaldum, Virgil Van Dijk en Denzel Dumfries.

In dit onderzoek wordt gekeken of bepaalde patronen uit voorgaand onderzoek over clubvoetbal ook te herkennen zijn bij wedstrijden van het Nederlands elftal. Worden de zwarte spelers van het Nederland elftal bijvoorbeeld ook beschreven vanwege hun fysieke kenmerken, of is er bij wedstrijden van het Nederlands elftal nauwelijks sprake van etnische stereotypering? Het zou wellicht verwacht kunnen worden dat etnische stereotypering bij de spelers van het Nederlands elftal minder voorkomt dan bij het Nederlandse clubvoetbal. Een eerdere studie heeft aangetoond dat zodra een nationale identificatie plaatsvindt bij sportwedstrijden dit ervoor kan zorgen dat etnische of genderstereotypen verdwijnen (Wensing & Bruce, 2003). Daarnaast kan nationalisme ook nog een rol spelen in de manier waarop de commentatoren de Nederlandse spelers omschrijven in vergelijking met de tegenstander. Voetbal is namelijk de populairste sport van Nederland en speelt een grote rol in haar internationale bekendheid (Hermes, 2005). Dit geldt dan met name voor mannenvoetbal, dat in populariteit elke andere sport ver overstijgt. Vandaar dat in deze studie de focus op het mannenvoetbal ligt. Volgens Elling (2012) identificeert de

Nederlandse bevolking zich niet heel erg met nationalisme, maar wordt dit vooral geuit tijdens belangrijke voetbalwedstrijden. Dit wordt ook wel de *globalisation-nationalism paradox* (Elling, 2012, p. 132) genoemd. Het blijkt dat, ondanks dat bijna alle spelers van het Nederlands elftal voor een buitenlandse club spelen, het Nederlands elftal de afgelopen jaren steeds meer symbool is gaan staan als de belichaming van Nederlands eigendom en sociale cohesie (Elling, 2012, p. 132). Dit zou ertoe kunnen leiden dat de Nederlandse commentatoren bijvoorbeeld weinig tot geen gebruik maken van etnische stereotypering bij het bespreken van de spelers van het Nederlands elftal, maar dat deze stereotypen wel terug te vinden zijn bij het bespreken van de spelers van de tegenstander.

De grote populariteit van wedstrijden van het Nederlands elftal bevestigt dat. Zo werd de laatste wedstrijd van Nederland op het EK van 2021 tegen Tsjechië door zo'n 5,7 miljoen mensen bekeken (Stichting KijkOnderzoek, 2021), ongeveer een derde van de Nederlandse bevolking. Het is daarom belangrijk om in dit onderzoek niet alleen te kijken naar de manier waarop de Nederlandse spelers van diverse etniciteit worden gerepresenteerd, maar naar hoe dat bij van de tegenstanders van het Nederlands elftal gebeurt.

Deze studie geeft een theoretische bijdrage aan de kennis over etniciteit in de context van mediaberichtgeving van het nationale mannenvoetbalteam en levert een bijdrage aan het discours over etniciteit binnen de multi-etnische Nederlandse samenleving. Allereerst is het een toevoeging op (internationale) studies die onderzoek hebben gedaan naar de manier waarop sportcommentatoren commentaar leveren op zwarte en witte spelers. Daarnaast is het een toevoeging op de huidige Nederlandse literatuur waarin onderzoek is gedaan naar de manier waarop sportcommentatoren omgaan met de spelers van de grootste etnische minderheidsgroepen die Nederland kent. Daarbij wordt in deze studie de laag van nationalisme toegevoegd om te onderzoeken in hoeverre stereotypering verdwijnt als het gaat om spelers van het Nederlands elftal en of deze stereotypen wellicht wel weer te herkennen zijn zodra de commentator over de spelers van de tegenstander spreekt.

3. Methode

3.1 Kwalitatieve inhoudsanalyse

De onderzoeksmethode die in dit onderzoek is toegepast is een kwalitatieve inhoudsanalyse. Een kwalitatieve inhoudsanalyse is een onderzoeksmethode waarmee je op een systematische manier de betekenis van kwalitatieve data, zoals bijvoorbeeld mediaberichtgeving, kunt beschrijven (Schreier, 2012). Door middel van het coderen van data kunnen grote stukken tekst overzichtelijk gecategoriseerd worden. Omdat de dataset bestond uit transcripties van tien voetbalwedstrijden is dit een goede onderzoeksmethode om tot overzichtelijke inzichten te komen. Het nadeel van een kwalitatieve inhoudsanalyse, is dat, omdat meerdere stukken tekst binnen een categorie worden geplaatst, er concrete data verloren kan gaan (Schreier, 2012).

Het is belangrijk om van tevoren heel duidelijk te kaderen welke categorieën belangrijk zijn voor dit onderzoek en welke tekst er onder deze categorieën valt. Uiteindelijk is het doel van kwalitatieve inhoudsanalyse om een patroon te ontdekken binnen de geanalyseerde data van waaruit voorzichtige conclusies kunnen worden getrokken. De spelers die in de dataset aan bod kwamen zijn op twee manieren geanalyseerd.

De eerste analyse was vergelijkbaar met de manier waarop Rainville en McCormick (1977) hun mediaonderzoek hebben gedaan. Dit betekent dat er een onderscheid werd gemaakt tussen zwarte en witte spelers die op het veld staan. In dit onderzoek gold dit voor alle spelers op het veld, dus zowel de spelers van het Nederlands elftal, als de spelers van de tegenstander. Dit onderscheid werd gemaakt op basis van huidskleur van de spelers, net zoals eerdere studies, en kan daarmee bijdragen aan internationaal onderzoek dat zich ook bezighoudt met betekenisgeving van etniciteit om basis van een zwarte of witte huidskleur.

De tweede laag in de analyse richtte zich alleen op de spelers van het Nederlands elftal en hierbij bepaalde het Nederlands discours rondom etniciteit de manier waarop spelers gecategoriseerd worden, namelijk aan de hand van de grootste etnische groepen in Nederland. Hierbij gaat het dus om spelers met een Surinaamse, Turkse, Marokkaanse of Antilliaanse afkomst. Spelers met een Nederlandse etniciteit werden ook meegenomen, zodat alle spelers van het Nederlands elftal gecategoriseerd konden worden in een etnische groep, immers de meerderheidsgroep heeft ook een 'eticiteit'. Spelers kregen aan de hand van deze analyses dus labels. Sommige spelers konden in beide analyses mee worden genomen. Bijvoorbeeld een Nederlands-Surinaamse speler werd in de eerste analyse

opgenomen als ‘zwart’ en in de tweede analyse opgenomen als ‘Surinaams’.

Vervolgens is er gekeken naar de woorden die door de commentatoren gebruikt werden om de spelers, of hun handelingen, te omschrijven. Zo is er uiteindelijk een coding frame ontstaan dat weergaf hoe spelers van diverse etniciteit werden beschreven door de commentatoren. Uit eerder onderzoek naar representatie van etniciteit door voetbalcommentatoren zijn bijvoorbeeld de thema’s ‘fysieke kenmerken’ in relatie tot zwarte sporters en ‘cognitieve kwaliteiten’ bij witte sporters naar boven gekomen om spelers te omschrijven (Van Sterkenburg et al., 2012). Dergelijke categorieën werden voor dit onderzoek ook verwacht, maar er werd met een open blik geanalyseerd voor mogelijk andere bevindingen of nieuwe te ontdekken categorieën.

Er zijn in totaal tien wedstrijden geanalyseerd met als doel om thematische saturatie te bereiken (Van Sterkenburg et al., 2012). Dit houdt in dat met deze hoeveelheid data bepaalde patronen in uitspraken over etniciteit mogelijk ontdekt konden worden. Deze patronen zou kunnen betekenen dat alle thema’s zijn gevonden en dat er in andere wedstrijden geen nieuwe thema’s ontdekt zullen worden (Van Sterkenburg et al., 2012).

3.2 Data-sample

Om de representatie van etniciteit van voetballers te onderzoeken is het commentaar van tien wedstrijden van het Nederlands elftal geanalyseerd. Al deze wedstrijden trokken minimaal 2 miljoen kijkers en alle EK-wedstrijden trokken gemiddeld zelfs meer dan 5 miljoen kijkers en behoren tot de top-5 best bekeken programma’s van 2021 op de Nederlandse tv (Stichting Kijkonderzoek). Daarnaast waren dit, op een wedstrijd na (tegen Noorwegen op 16 november) de tien meest recente wedstrijden van het Nederlands elftal vanaf het moment van schrijven van deze thesis. De wedstrijden werden gespeeld in de periode juni-november 2021. Er is bewust gekozen om te rekenen vanaf de wedstrijden op het EK, omdat dit de wedstrijden waren met veruit de meeste kijkers. Alle wedstrijden werden teruggekeken op NPO Start, de gratis video-on-demand dienst van de Nederlandse Publieke Omroep. De volgende wedstrijden zijn in dit onderzoek geanalyseerd¹:

¹ Van de wedstrijd tussen Macedonië en Nederland op 21 juni 2021 is alleen de tweede helft in dit onderzoek opgenomen, omdat de uitzending van de eerste helft niet te vinden was op NPO Start.

EK 2020	Datum	Gemiddeld aantal kijkers
Nederland – Oekraïne	13 juni 2021	5.471.000
Nederland – Oostenrijk	17 juni 2021	5.573.000
Macedonië – Nederland	21 juni 2021	5.500.000
Nederland – Tsjechië	27 juni 2021	5.745.000

Kwalificatie WK 2022

Noorwegen – Nederland	1 september 2021	2.495.000
Nederland – Montenegro	4 september 2021	2.063.000
Nederland – Turkije	7 september 2021	2.614.000
Letland – Nederland	8 oktober 2021	1.714.000
Nederland – Gibraltar	11 oktober 2021	2.239.000
Montenegro – Nederland	13 november 2021	2.376.000

Van al deze wedstrijden is alles wat de commentator die niet in beeld is, heeft gezegd over de spelers letterlijk getranscribeerd door de onderzoeker. De rest van het commentaar is grotendeels meegeschreven door de onderzoeker maar is niet altijd letterlijk getranscribeerd, omdat niet alles wat de commentator zei relevant was voor het huidige onderzoek. Voorbeelden hiervan zijn beschrijvingen van het stadion waarin gevoetbald werd, een opmerking over de scheidsrechter of als er over de coaches werd gepraat. Wel is er tijdens het transcriberen naar de wedstrijd zelf gekeken en is er ook achtergrondkennis over voetbal aanwezig bij de onderzoeker. Dit is belangrijk om te vermelden, omdat dit van invloed kan zijn op de manier waar op het commentaar wordt geïnterpreteerd door de onderzoeker. Een voorbeeld waarbij de kennis van voetbal bij de onderzoeker van invloed was op de manier waarop het commentaar werd geïnterpreteerd, was bijvoorbeeld bij de uitspraak van een commentator: “Die Bardhi staat echter bekend als specialist. In het seizoen 2017-2018 maakte alleen Messi meer directe vrije trappen op het hoogste niveau” (Macedonië – Nederland). Als het bij de onderzoeker niet bekend was dat Messi een van de beste voetballers aller tijden is, is het mogelijk dat deze uitspraak op een andere manier zou zijn geïnterpreteerd dan als je dit wel wist. Dit zou namelijk als een neutrale statistiek kunnen worden beoordeeld, maar de vergelijking met Messi maakt het meer een compliment dan een neutrale opmerking. Een voorbeeld dat duidelijk maakt dat het kijken

naar beeld ook belangrijk was bij het transcriberen, was bijvoorbeeld een uitspraak als “Het belangrijke aspect moet toch wel de zuiverheid zijn... in de passing. Dit is daar geen voorbeeld van” (Nederland – Montenegro). Deze uitspraak ging over de Nederlandse verdediger Matthijs de Ligt, maar hij werd niet expliciet genoemd. Je wist dit alleen als je tegelijk naar de beelden keek.

De analyse begon met het coderen van alle uitspraken die gingen over de spelers binnen de overkoepelende thema’s die Van Sterkenburg et al. (2012) hebben opgesteld en gebruikt in hun studie naar voetbalcommentaar in Nederlands clubvoetbal. Deze thema’s zijn opmerkingen over cognitieve/psychologische aspecten van een speler, fysieke aspecten van spelers, technische aspecten van spelers en over de algemene evaluatie van de spelers (Van Sterkenburg et al., 2012)

Al deze overkoepelende thema’s zijn opgesplitst in positieve opmerkingen en in negatieve opmerkingen. Het thema opmerkingen over cognitieve/psychologische aspecten van spelers omvatte uitspraken die gingen over een slimme manier van spelen, of als iemand bijvoorbeeld rustig bleef in bepaalde situaties of juist snel geërgerd raakte. Een voorbeeld van een positieve opmerking over cognitieve aspecten van een speler was bijvoorbeeld “Maar dat wordt rustig opgelost door Frenkie de Jong” (Montenegro – Nederland). Een negatief voorbeeld was “Het is toch een gebrek aan concentratie, in dit geval bij Quincy Promes” (Macedonië – Nederland). Het thema fysieke aspecten gaat over expliciete uitspraken over het fysieke uiterlijk van spelers en een positieve opmerking die uit de analyse is gekomen was bijvoorbeeld als de commentator zei “Wat een power, wat een energie, wat een werklust” (Nederland – Oekraïne) en een negatieve was bijvoorbeeld “Je ziet dat hij op is, hij kan niet meer” (Nederland – Oekraïne). Uitspraken over technische aspecten gingen over (technische) acties die spelers op het veld uitvoerden, zoals een pass, een schot, een redding of andere actie. Een voorbeeld van een positief gecodeerde opmerking over technische aspecten was “De Ligt grijpt goed in op de bal” (Macedonië – Nederland) en een negatieve opmerking over technische aspecten was bijvoorbeeld “Onhandig verdedigd, in dit geval door Dumfries” (Letland – Nederland). Voorbeelden van positieve opmerkingen binnen het thema algemene evaluatie waren “Geweldig op dreef bij zijn club Villareal in Spanje” (Montenegro - Nederland), maar ook bijvoorbeeld “Aan zo'n pass van Maarten Stekelenburg kun je zien dat ... Hij heeft gewoon een goede trap in de benen” (Nederland – Tsjechië) Een voorbeeld van een negatieve algemene evaluatie was

“Kent een moeizaam seizoen bij Barcelona, Frenkie de Jong” (Montenegro - Nederland). Er zijn ook uitspraken waarin spelers wel genoemd werden, maar die niet vielen binnen een van eerdergenoemde thema’s, omdat het hier meer ging om objectief commentaar, waar geen waardeoordeel in zat. Voorbeelden van deze objectieve berichtgeving waren bijvoorbeeld “De Vrij met een lange bal op Berghuis” (Noorwegen – Nederland) of “Frenkie de Jong, krijgt hem niet afgeleverd bij Klaassen” (Noorwegen – Nederland). Omdat hier verder geen waardeoordeel aan vast zat, zijn dergelijke uitspraken buiten beschouwing gelaten bij de analyse. Het grootste deel van de uitspraken vielen binnen het thema technische aspecten (56%), gevolgd door algemene evaluatie (23%) en cognitieve aspecten (15%). Het thema fysieke aspecten was met afstand het kleinste thema en besloeg slechts 6% van alle gecodeerde uitspraken.

Nadat alle uitspraken waren gecodeerd binnen een van de overkoepelende thema’s is gekeken over welke spelers het ging en zijn de uitspraken gecodeerd binnen de categorieën Nederlands elftal wit, Nederland elftal zwart, Tegenstander wit, Tegenstander zwart. Vervolgens is er ook nog gekeken naar de grootste etnische minderheidsgroepen in Nederland en zijn sommige spelers van het Nederlands elftal nog extra gecodeerd binnen bijvoorbeeld Nederlands-Surinaams en Nederlands-Antilliaans.

3.3 Betrouwbaarheid en validiteit

Alle uitspraken die gecodeerd moesten worden, omdat het een uitspraak over een spelers betrof, zijn letterlijk getranscribeerd en kunnen worden opgevraagd bij de onderzoeker. Hierdoor ontstaat er een hoge mate van transparantie en betrouwbaarheid voor dit onderzoek. Doordat alle relevante transcripten op te vragen zijn bij de onderzoeker, kan dit onderzoek door andere onderzoekers worden gereproduceerd. Om een zo hoog mogelijke mate van validiteit te bereiken is de methode van *constant comparison* toegepast (Silverman, 2011). Dit betekent dat alle bevindingen continu worden vergeleken met eerdere bevindingen, zodat er continu kon worde gekeken of er verbeteringen op de eerdere bevindingen mogelijk zijn, wat de validiteit van dit onderzoek verhoogt (Silverman, 2011).

4. Resultaten

In de resultaten zullen de meest opvallende bevindingen besproken worden die in de analyse naar voren zijn gekomen. Het betreft hier zowel bevindingen die aan de hand van de eerder besproken literatuur te verwachten was, als bevindingen die wellicht iets anders aantonen dan eerdere literatuur uitwijst. Hoewel er per thema ook is gekeken naar hoe vaak dat thema aan bod is gekomen, zullen de resultaten op een kwalitatieve manier besproken worden. Het is dus niet per se zo dat de kleine thema's niet aan bod komen. Hier kunnen alsnog interessante resultaten uit voort kunnen zijn gekomen, die als inspiratie kunnen dienen voor vervolgonderzoek.

De vraag is onder andere in hoeverre bevindingen uit eerdere literatuur over clubvoetbal overeenkomen met de manier waarop voetbalcommentatoren over spelers praten van het Nederlands elftal. Bij de analyse van Van Sterkenburg et al. (2012) bleken bijvoorbeeld Nederlandse spelers van Surinaamse afkomst die in de Eredivisie spelen relatief vaak besproken te worden vanwege hun fysieke kwaliteiten. De vraag is of dit ook geldt zodra deze spelers het Nederlands elftal vertegenwoordigen. Dit omdat het lijkt dat de betekenisgeving aan etniciteit verandert zodra het om grote nationale sportwedstrijden gaat (Wensing & Bruce, 2003).

4.1 Technische aspecten

4.1.1 Nederlandse spelers en spelers van de tegenstander

Het thema technische aspecten zal als veruit grootste thema met 56% ($n = 338$) als eerst worden behandeld. Het eerste dat opviel was dat het grootste deel van de uitspraken over technische aspecten van de speler ging over een speler van het Nederlands elftal, namelijk 79% ($n = 268$). Het tweede dat opviel was dat er veel meer positief gecodeerde uitspraken waren (76%) dan negatief gecodeerde uitspraken (24%), daarnaast bleek dat van de positief gecodeerde uitspraken een aanzienlijk deel (80%) over het Nederlands elftal ging en niet over de tegenstander. Maar de Nederlandse voetbalcommentatoren waren ook kritischer op het Nederlands elftal, 74% ($n = 61$) van de negatieve uitspraken over technische aspecten gingen over spelers van het Nederlands elftal tegenover 26% ($n = 22$) van de uitspraken over de tegenstander.

Dat er zoveel uitspraken over spelers van het Nederlands elftal gingen en in het bijzonder de positieve uitspraken ligt in lijn met de studie van Elling (2012), waaruit blijkt dat

het nationalisme van Nederlanders zich vooral uit als het gaat om prestigieuze sportwedstrijden. De Nederlandse commentatoren lijken hierin dus geen uitzondering te zijn. Ze moedigen als Nederlanders het Nederlands elftal als het ware aan met positieve opmerkingen zoals “... het was een uitstekende pass van Steven Bergwijn” (Montenegro – Nederland), “goed gered door Justin Bijlow” (Letland – Nederland) en “Cody Gakpo, schijnbeweging, goed!” (Letland – Nederland). Het kan ook zo zijn dat de Nederlandse commentatoren het meer hadden over de Nederlandse spelers, omdat dit meer herkenning oproept bij de kijkers, die grotendeels Nederlands zullen zijn en omdat de commentatoren zelf beter bekend zijn met de Nederlandse spelers. Uit een studie van Sabo et al. (1996) bleek bijvoorbeeld ook dat Amerikaanse commentatoren het tijdens sportverslaggeving van internationale sportevenementen veel meer over de eigen Amerikaanse atleten hadden dan over de buitenlandse atleten. Sabo et al. (1996) spreken dan ook van een nationalistic bias bij sportverslaggeving.

Een andere verklaring voor het grote aantal positieve opmerkingen over de Nederlandse spelers ten opzichte van de spelers van de tegenstander kan te maken hebben met de resultaten van de wedstrijden. Van de tien geanalyseerde wedstrijden won Nederland er namelijk zeven, speelde het twee keer gelijk en verloor het slechts één keer. In de wedstrijd die Nederland won van Turkije met 6-1 werden er in totaal 29 opmerkingen gemaakt over de technische aspecten van de spelers, waarvan 72% ($n = 21$) positieve opmerkingen voor spelers van het Nederlands elftal tegenover 10% ($n = 3$) over de Turkse spelers. De negatieve opmerkingen binnen dit thema gingen in 14% ($n = 4$) over de Nederlandse spelers en slechts in een enkel geval over een Turkse speler. Als je echter kijkt naar de enige verloren wedstrijd, de 0-2 tegen Tsjechië, valt ook op dat de meeste positieve opmerkingen over technische aspecten over de spelers van het Nederlands elftal gingen. Hoewel dit nagenoeg stopte nadat Nederland op achterstand was gekomen, waren het in totaal 61% ($n = 14$) positieve opmerkingen over Nederlandse spelers, tegenover 0% ($n = 0$) positieve opmerkingen over Tsjechische spelers. Er was wel een groter aandeel negatieve opmerkingen over Nederlandse spelers, namelijk 26%, ten opzichte van de gewonnen wedstrijd tegen Turkije. Het totale aantal opmerkingen over techniek en de vergelijking tussen een gewonnen en verloren wedstrijd laat voorzichtig zien dat Nederlandse voetbalcommentatoren zich bij voorkeur positief uitlaten over de technische aspecten van de Nederlandse spelers. Dit is te verklaren door de eerder besproken literatuur over

versterking van het nationalisme onder het Nederlandse volk bij belangrijke sportwedstrijd (Elling, 2012). Toch is deze dataset nog veel te klein om hier harde uitspraken over te doen. Toekomstig onderzoek zou hier wellicht meer bevestiging over kunnen geven.

4.1.2 Witte Nederlandse spelers en zwarte Nederlandse spelers

Gekeken naar de opmerkingen over technische aspecten van de witte en de zwarte spelers van het Nederlands elftal, viel op dat dit heel erg gelijk was. Van het totaal aantal opmerkingen over spelers van het Nederlands elftal was 39% ($n = 105$) positief over witte spelers van het Nederlands elftal en 38% ($n = 102$) positief over zwarte spelers van het Nederlands elftal. Positief gecodeerde uitspraken waren bijvoorbeeld als de commentator zei “Heerlijke bal van Daley Blind” (Nederland – Tsjechië) en “Knap aangenomen door Memphis” (Nederland – Tsjechië). Ook het aantal negatieve opmerkingen was nagenoeg gelijk, met 12% ($n = 31$) over de witte spelers en 11% ($n = 30$) over de zwarte spelers. Voorbeelden van negatief gecodeerde uitspraken waren bijvoorbeeld “Slecht balletje, Frenkie de Jong” (Letland – Nederland) en een ander voorbeeld, nadat Memphis Depay zijn penalty miste tegen Gibraltar was “Maar gewoon niet goed genoeg ingeschoten”. Nederlandse voetbalcommentatoren lijken dus met hun opmerkingen over de technische aspecten van spelers geen onderscheid te maken tussen de witte en zwarte spelers. Dit is in lijn met de studie van Wensing & Bruce (2003), waaruit blijkt dat nationale binding met een nationaal sportteam of nationale atleet tijdens een groot sportevenement mogelijk de stereotype discoursen over etniciteit kunnen overstijgen.

4.1.3 Witte Nederlandse spelers en de grootste etnische minderheidsgroepen

Hoewel er nagenoeg geen verschil was bij de hoeveelheid commentaar over technische aspecten tussen witte Nederlandse en zwarte Nederlandse spelers, was dit niet zo gelijk verdeeld als je keek naar de witte Nederlandse Spelers en de grootste etnische minderheidsgroepen. Wat vooral opviel, was de verhouding tussen positieve en negatieve opmerkingen over technische kwaliteiten. Zo waren 77% ($n = 105$) van alle opmerkingen over technische kwaliteiten van witte Nederlandse spelers positief tegenover 23% ($n = 31$) negatieve opmerkingen. Een voorbeeld van een positieve opmerking was als de commentator zei: “Goed opgepakt dit, door Frenkie de Jong” (Letland – Nederland) en een negatieve opmerking was bijvoorbeeld “Glijpartij Matthijs de Ligt, bal kwijt” (Macedonië –

Nederland). Bij de spelers van Surinaamse afkomst was er ook een aanzienlijk groter deel van de opmerkingen over technische kwaliteiten positief, namelijk 87% ($n = 39$), tegenover 13% ($n = 6$) negatieve opmerkingen. Een voorbeeld van positief commentaar was bijvoorbeeld “Van Dijk, dat is een goede bal zeg” (Montenegro – Nederland) en negatief commentaar was bijvoorbeeld “Malen, slechte bal” (Montenegro – Nederland). Waar er in de categorieën witte Nederlandse spelers en spelers met een Surinaamse achtergrond overwegend positieve opmerkingen waren over technische kwaliteiten, was dit bij de spelers met een Antilliaanse achtergrond veel minder het geval. Bij deze groep was het percentage positieve opmerkingen slechts 53% ($n = 16$) tegenover 47% ($n = 14$) negatieve opmerkingen. Een voorbeeld van positief commentaar was “Goede tackle op de bal van Van Aanholt!” (Nederland – Oekraïne) en een negatief voorbeeld was bijvoorbeeld “Onhandig verdedigd, in dit geval door Dumfries” (Letland – Nederland). Het feit dat er in totaal minder opmerkingen werden gemaakt over de technische kwaliteiten van spelers van Antilliaanse afkomst komt waarschijnlijk doordat er slechts 3 spelers van Antilliaanse afkomst in het onderzoek voorkwamen, maar de verdeling positief en negatief is wel opvallend te noemen. Het is zo dat alle spelers van Antilliaanse afkomst uit het Nederlands elftal, namelijk Patrick van Aanholt, Denzel Dumfries en Jurriën Timber, allemaal verdedigers zijn, dus het zou kunnen dat deze relatief minder vaak positieve opmerkingen krijgen over hun technische kwaliteiten dan bijvoorbeeld middenvelders en aanvallers. De groep spelers van Surinaamse afkomst bestond namelijk vooral uit middenvelders en aanvallers, dus de positie zou wellicht van invloed kunnen zijn op de manier waarop commentatoren technische aspecten van spelers bespreken.

4.2 Algemene evaluatie

4.2.1 Nederlandse spelers en spelers van de tegenstander

Tijdens de analyse viel het op dat een redelijk deel van de opmerkingen geschaard kon worden onder het thema algemene evaluatie van de spelers die op het veld stonden, zo'n 23% van alle uitspraken. Net als bij het thema technische aspecten ging het grootste deel van de uitspraken, 67% ($n = 96$) over spelers van het Nederlands elftal, tegenover 33% ($n = 47$) over spelers van de tegenstander. Net als bij het thema technisch aspecten werd ook bij dit thema meer commentaar geleverd op de algemene evaluatie van de spelers van

het Nederlands elftal ten opzichte van spelers van de tegenstander. Ook de verhouding tussen positieve en negatieve opmerkingen was redelijk vergelijkbaar met het thema technische aspecten. Zo was 82% ($n = 79$) van de opmerkingen over de Nederlandse spelers positief en 18% ($n = 17$) negatief. Een positieve opmerking was bijvoorbeeld “Nu wat speeltijd voor Teun Koopmeiners, die het goed doet in de serie A bij Atalanta Bergamo” (Montenegro – Nederland) en commentaar als “Frenkie de Jong, niet geweldig op dreef in de voorgaande interlandperiode” (Montenegro – Nederland) werd als negatief gecodeerd.

De verdeling van positieve en negatieve opmerkingen was bij spelers van de tegenstander vergelijkbaar met de spelers van het Nederlands elftal, met 79% ($n = 37$) positieve opmerkingen en 21% ($n = 6$) negatieve opmerkingen. Wat echter wel opviel was dat het bij spelers van de tegenstander binnen dit thema vaak ging over de bekendste spelers van het land waar Nederland tegen speelde. Zo ging het bijvoorbeeld in de wedstrijd tegen Oostenrijk over David Alaba, met afstand de meest succesvolle speler van Oostenrijk en die toen net een transfer van Bayern München naar Real Madrid had gemaakt. Zo zei de commentator over hem “Alaba kennen we natuurlijk van Bayern München, hij steekt er met kop en schouders bovenuit”. Een ander voorbeeld van extra aandacht voor de sterspeler van de tegenstander was bijvoorbeeld het commentaar over Noorse spits Erling Braut Haaland, een van de grootste talenten van Europa en ook al een van de beste spitsen van Europa. Positief commentaar voor hem was bijvoorbeeld “En heeft het fenomeen zijn achtste doelpunt voor Noorwegen gemaakt, in zijn 13e interland”. Het hoge verwachtingspatroon kan echter ook voor kritisch commentaar zorgen, zo bleek uit de opmerking “Zo op schot voor de Noren als voor Borussia Dortmund zijn club, is hij trouwens niet hoor Haaland”. Wat betreft het aantal opmerkingen leek er ook bij het thema algemene evaluatie sprake te zijn van nationalistic bias (Sabo et al., 1996). Het leek er echter niet op dat spelers van het Nederlands elftal binnen dit thema verhoudingsgewijs positiever werden becommentarieerd dan de spelers van de tegenstander.

4.2.2 Witte Nederlandse spelers en zwarte Nederlandse spelers

Het grootste deel van de opmerkingen binnen het thema algemene evaluatie was positief en ging over de zwarte spelers van het Nederlands elftal, in totaal 53% ($n = 51$), tegenover 29% ($n = 28$) positieve uitspraken over witte spelers van het Nederlands elftal. Het aantal positieve opmerkingen over zwarte spelers in verhouding tot negatieve opmerkingen

was echter wel vergelijkbaar met de opmerkingen over de witte spelers. Zo was 84% ($n = 51$) van de opmerkingen over zwarte spelers positief en slechts 16% ($n = 10$) van de uitspraken negatief. Deze verdeling bij de witte spelers was 80% ($n = 28$) positief en 20% ($n = 7$) negatief. Veel van de uitspraken over algemene evaluatie van de spelers kwamen voor in de EK-wedstrijden van het Nederlands elftal. Deze uitspraken gingen veelal over het spel of het seizoen dat de speler had gehad bij zijn club. Uitspraken zoals “Jurriën Timber, wat een jaar voor hem” (Nederland – Oekraïne), over diens doorbraak bij Ajax in het seizoen voorafgaand aan het EK. Echter waren hier ook negatieve voorbeelden te vinden, van spelers die het bij hun club wat minder goed deden, zoals Frenkie de Jong, waarover een commentator zei “Kent een moeizaam seizoen bij Barcelona, Frenkie de Jong” (Montenegro – Nederland).

Naast opmerkingen over de prestaties bij hun club kregen ook de debutanten bij de WK-kwalificatie wedstrijden, Tyrell Malacia en Noa Lang, redelijk veel opmerkingen binnen het thema algemene evaluatie. Zoals bij “Malacia, goed gedaan, voorlopig een prima debuut daar links achterin van de Feyenoorder” (Nederland – Montenegro) en over Noa Lang “Die de passeeractie, de schijnbeweging de lef, de durf, de branie in huis heeft...om die verdedigers zijn hielen te laten zien” (Letland – Nederland) Een ander voorbeeld van een speler waarbij veel opmerkingen over algemene evaluatie gingen was Arnaut Danjuma, een speler van Nigeriaanse afkomst, die, na drie jaar niet opgeroepen te zijn voor het nationale team weer terug was in de selectie van het Nederlands elftal. Het zal misschien ook een speler zijn die wat minder bekend was bij de kijkers, waardoor hij misschien meer aandacht kreeg dan andere spelers. Dit bleek ook uit uitspraken zoals “Danjuma maakt wel indruk in de eerste paar minuten. Er komt genoeg gevaar vanaf” (Nederland – Gibraltar) Een ander voorbeeld was als de commentator zei “Dat is een fijne terugkeer in het Nederlands elftal, voor Arnaut Danjuma, die eigenlijk al sinds dat hij binnen de lijnen staat zijn werk uitstekend doet” (Nederland – Gibraltar), of “Dan is hij toch bezig aan een hele prettige fase in zijn carrière” (Nederland – Gibraltar), ook een uitspraak die over Arnaut Danjuma ging.

Daarnaast kreeg ook uitblinker en topscorer tijdens de WK-kwalificatiewedstrijden Memphis Depay veel positief commentaar binnen het thema algemene evaluatie. Dit komt waarschijnlijk doordat hij vrij goed in vorm was en veel doelpunten maakte, waardoor zijn prestaties steeds vanuit een wat breder perspectief werden benaderd. Voorbeelden hiervan zijn uitspraken van de commentator zoals “Dan is hij topscorer in de WK-kwalificatie en weer

van levensbelang voor het Nederlands elftal” (Montenegro – Nederland) en “Niet de aanvoerder maar toont zich een leider hier” (Nederland – Oekraïne).

Uit de resultaten binnen het thema algemene evaluatie lijkt niet echt een verschil te zijn als het gaat om witte Nederlandse en zwarte Nederlandse spelers. Commentatoren lijken zich echt puur te richten op prestaties van de spelers. Wel lijkt er iets meer aandacht te zijn voor de wat onbekendere spelers of debutanten, omdat hier misschien nog een verwachtingspatroon gevormd moet worden, waardoor commentatoren misschien sneller positief of negatief verrast zijn. Er lijkt echter ook genoeg commentaar uit te gaan naar de echte uitblinkers en de spelers in vorm, ongeacht of het witte of zwarte spelers zijn.

4.2.3 Witte Nederlandse spelers en de grootste etnische minderheidsgroepen

Gekeken naar de manier waarop Nederlandse commentatoren opmerkingen maakten binnen het thema algemene evaluatie, viel op dat voor de witte spelers van het Nederlands elftal, de spelers van Surinaamse afkomst en de spelers van Antilliaanse afkomst het grootste deel van de opmerkingen positief waren. Bij de witte spelers van het Nederlands elftal was 80% ($n = 28$) van de opmerkingen positief en 20% ($n = 7$) was negatief. Bij spelers van Surinaamse afkomst 74% ($n = 14$) van de opmerkingen positief en 26% ($n = 5$) negatief. Opvallend was dat bij de spelers van Antilliaanse afkomst bijna alleen maar positieve opmerkingen werden gemaakt binnen het thema algemene evaluatie. Zo was 92% ($n = 11$) van de opmerkingen positief en slechts 8% ($n = 1$) van de opmerkingen negatief. Bijna alle opmerkingen binnen het thema algemene evaluatie over spelers van Antilliaanse afkomst gingen over Denzel Dumfries. Zeker aan het begin van het EK speelde Dumfries erg goed en maakte hij belangrijke doelpunten, waardoor hij extra aandacht kreeg van de commentator. Zo was een voorbeeld van commentaar tijdens de eerste wedstrijd van het EK “Wat een wedstrijd van Denzel Dumfries” (Nederland – Oekraïne) en zei een commentator tijdens de tweede wedstrijd van het EK, waar Dumfries weer erg sterk speelde “...maar voorlopig is dit en blijft dit het toernooi van Denzel Dumfries” (Nederland – Oostenrijk). Deze voorbeelden laten zien dat er vooral over spelers die erg in vorm zijn veel opmerkingen binnen het thema algemene evaluatie worden gemaakt. Daarnaast was er één negatieve opmerking, maar deze werd opgevolgd door allemaal positieve opmerkingen. Zo maakte de commentator tijdens de wedstrijd Nederland – Montenegro eerst een negatieve opmerking met “Hij is niet de meest technisch begaafde, Dumfries...”, om vervolgens de loftrompet te

steken met “... maar hij brengt zoveel met zich mee. Als rechter vleugelverdediger, maar ja hij is meer dan alleen rechter vleugelverdediger, rechtermiddenvelder, rechteraanvaller, rechter alles. Ontzettend fijn om zo'n speler erbij te hebben”. Deze bevinding laat zien dat er soms misschien op meer individueel niveau gekeken moet worden naar de manier waarop er commentaar wordt geleverd.

4.3 Fysieke aspecten

4.3.1 Nederlandse spelers en spelers van de tegenstander

Net als bij de thema's technische aspecten en algemene evaluatie, ging het grootste deel van opmerkingen over fysieke aspecten van de spelers over de Nederlandse spelers, namelijk 79% ($n = 37$), tegenover 21% ($n = 10$) van de opmerkingen over spelers van de tegenstander. Wat verder opviel, was dat alle opmerkingen over fysieke aspecten van de Nederlandse spelers positief waren. Een voorbeeld was bijvoorbeeld “De Vrij is snel genoeg” (Nederland – Gibraltar) en “Dumfries, die lag alweer op snelheid”. Bij de opmerkingen over de fysieke aspecten van de spelers van de tegenstander was het gelijk verdeeld wat betreft positieve ($n = 5$) en negatieve ($n = 5$) opmerkingen. Een voorbeeld van een positieve opmerking over de tegenstander, was commentaar over de Noorse spits Erling Braut Haaland “Haaland weer op pad gestuurd en dan gooit hij dat lichaam erin” (Noorwegen – Nederland). Een voorbeeld van een negatieve opmerking kwam uit de wedstrijd tussen Nederland en Oekraïne en ging over aanvaller Andriy Yarmolenko “Je ziet dat hij op is. Hij kan niet meer”. Dat Nederlandse sportcommentatoren bij het thema over fysieke aspecten veel meer aandacht lijken te hebben voor de Nederlandse spelers en dat al deze opmerkingen positief waren, ligt in lijn met de nationalistic bias bij sportverslaggeving tijdens internationale evenementen (Sabo et al., 1996).

4.3.2 Witte Nederlandse spelers en zwarte Nederlandse spelers

Hoewel het thema fysieke aspecten met 6% ($n = 25$) veruit het kleinste thema was, is hier wel een opvallende bevinding uit voortgekomen. Zo gingen 75% van de opmerkingen over fysieke kwaliteiten van het Nederlandse elftal over zwarte spelers. Daarnaast gingen de meeste van deze opmerkingen over de fysieke kwaliteiten van rechtsback Denzel Dumfries, een speler van Antilliaanse afkomst. Een voorbeelden van een opmerking was “Wat een

power, wat een energie” (Nederland – Oekraïne). Soms ging het zelfs nog explicieter om Dumfries, bijvoorbeeld bij “Gaaf er op volle kracht achteraan. Zoals alleen Denzelf Dumfries dat kan” (Nederland – Turkije). Daarnaast werd Dumfries ook om zijn conditionele kwaliteiten geroemd bijvoorbeeld bij “Geef die bal maar terug aan Denzel, die heeft lucht zat” (Nederland – Tsjechië). De tweede speler die het meest werd benoemd om zijn fysiek was Virgil van Dijk, een speler van Surinaamse afkomst. Voorbeelden hiervan waren “Van Dijk, op die brede borstkas” (Montenegro – Nederland) of “Dan zie je toch wat voor momenten Van Dijk met zijn postuur en kracht afdwingt als hij mee is” (Nederland – Gibraltar) Hoewel deze opmerkingen voornamelijk over spierkracht gingen, werden er ook opmerkingen gemaakt over bijvoorbeeld snelheid. Zo werd de speler van Surinaamse afkomst Donyell Malen door een commentator getipt om in te brengen met het commentaar “Gezien zijn snelheid” (Nederland – Oostenrijk), waar hij later nogmaals aan refereerde met de uitspraak “Wat een impact heeft Donyell Malen dan onmiddellijk op het spel van Oranje, met zijn snelheid” (Nederland – Oostenrijk). Ook de witte Nederlandse spelers werden soms geprezen om hun fysiek, maar dit ging vaak minder gepaard met krachtige termen als power en energie. Zo werd Wout Weghorst simpelweg “de lange spits” (Nederland – Oostenrijk) genoemd. Je kunt je afvragen in hoeverre dit echt een positieve opmerking is, of meer valt binnen objectieve berichtgeving over zijn lengte. Een ander voorbeeld over Weghorst was bijvoorbeeld “Weghorst, die weinig werd gebruikt als aanspeelpunt tegen Oekraïne. Ondanks zijn lengte, ondanks zijn postuur” (Nederland – Oostenrijk). Ook hier bleven de krachtige termen in het commentaar enigszins achterwege. Er lijkt dus wel degelijk een verschil te zijn in de manier waarop Nederlandse voetbalcommentatoren spreken over de fysieke aspecten van de zwarte Nederlandse spelers ten opzichte van de witte Nederlandse spelers. Dit is in lijn met internationaal onderzoek, waaruit blijkt dat zwarte spelers relatief vaker met fysieke vaardigheden en snelheid worden geassocieerd dan witte spelers.

4.3.3 Witte Nederlandse spelers en de grootste etnische minderheidsgroepen

Hoewel uit het onderzoek van Van Sterkenburg et al. (2012) bleek dat vooral de spelers van Surinaamse afkomst werden gekenmerkt om hun fysiek, was dat bij dit onderzoek niet het geval. Dit terwijl er negen spelers van Surinaamse afkomst hebben gespeeld in de geanalyseerde wedstrijden tegenover drie Antilliaanse spelers. Van alle

opmerkingen over fysiek ging 25% ($n = 5$) over witte Nederlandse spelers, 30% ($n = 6$) over Surinaamse spelers en 45% ($n = 9$) over Antilliaanse spelers, en in het bijzonder over Denzel Dumfries. Dit is dus niet in lijn met het Nederlandse onderzoek van Van Sterkenburg et al. (2012), waar vooral Surinaamse spelers werden besproken vanwege hun fysiek. Een ander belangrijk verschil met de resultaten van dit onderzoek en de resultaten van Van Sterkenburg et al. (2012), is dat er in dit onderzoek geen enkele negatieve opmerking over het fysiek van Surinaamse spelers, of over wat voor Nederlandse speler dan ook, is geweest. Ook waren er een aantal zwarte spelers die niet binnen de grootste etnische minderheidsgroepen vielen, maar een Afrikaanse afkomst hebben, zoals Memphis Depay, Arnaut Danjuma en Nathan Ake. Bij geen van deze spelers is er een uitspraak geweest over hun fysieke kwaliteiten. Het lijkt dus wel zo dat spelers die tot de etnische minderheidsgroepen van Nederland behoren extra aandacht krijgen vanwege hun fysiek en de zwarte spelers die niet tot een van deze groepen behoren, maar bijvoorbeeld van Afrikaanse afkomst zijn, minder worden besproken vanwege hun fysieke kwaliteiten.

4.4 Cognitieve aspecten

4.4.1 Nederlandse spelers en spelers van de tegenstander

Net als bij alle eerder besproken thema's ging ook bij het thema cognitieve aspecten het meeste commentaar over de Nederlandse spelers in vergelijking met de spelers van de tegenstander. Van alle opmerkingen over cognitieve aspecten ging 75% ($n = 72$) over spelers van het Nederlands elftal tegenover 25% ($n = 24$) over spelers van de tegenstander. Daarnaast was het ook zo dat de opmerkingen die gingen over de cognitieve aspecten van de spelers van het Nederlands elftal overwegend positief waren, namelijk 71% ($n = 51$) tegenover 29% ($n = 29$) negatieve opmerkingen. Positieve opmerkingen over spelers van het Nederlands elftal waren bijvoorbeeld "Goed doorzien, Bijlow" (Letland – Nederland) en "Dat wordt rustig opgelost door Frenkie de Jong" (Montenegro – Nederland). Een voorbeeld van een negatieve opmerking over cognitieve aspecten was "Net als in ... heeft Steven Berghuis het ontzettend lastig. Hij speelt niet alleen tegen zijn tegenstander... maar ook tegen zichzelf" (Nederland – Montenegro). Dat er ook in het thema cognitieve aspecten veel meer opmerkingen gingen over spelers van het Nederlands elftal ten opzichte van spelers van de tegenstander, versterkt de theorie over de nationalistic bias bij sportverslaggeving (Sabo et

al., 1996).

Waar de opmerkingen over spelers van het Nederlands elftal voor het grootste deel positief waren, waren de opmerkingen over cognitieve aspecten van de spelers van de tegenstander juist vaker negatief. Zo waren 57% ($n = 13$) van de opmerkingen negatief en 43% ($n = 10$) van de opmerkingen positief. Een voorbeeld van een negatieve opmerking ging bijvoorbeeld over de Montenegrijnse spits Milutin Osmajić “Hij kreeg het even aan de stok met Osmajic. Die heeft een kort lontje!” (Montenegro – Nederland) of over de Oekraïense verdediger Vitaliy Mykolenko “Zo zit de schrik erin bij Mykolenko... Dat hij niets anders weet dan de bal weg te rossen, zonder het oogmerk de bal vasthouden” (Nederland – Oekraïne). Een voorbeeld van een positieve opmerking was “Weer rustig bij de eerste paal, Bradley Banda” (Nederland – Gibraltar). Deze verdeling van positieve en negatieve opmerkingen als het over spelers van de tegenstander ging is opvallend, omdat dit bij geen van de andere thema’s het geval was. Echter is het wel een klein verschil. De reden hiervan zou kunnen zijn dat, omdat meeste wedstrijden door Nederland werden gewonnen, tegenstanders gefrustreerd raakten en wellicht onsportief gedrag vertoonden. Een duidelijk voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld bij de wedstrijd Montenegro tegen Nederland, toen Nederland met 2-0 voorstond, ging Nikola Vujnović over de schreef, waarna het commentaar volgde “Inderdaad, Vujnovic met een onbesuisde tackle”, wat voor dit thema als negatief werd gecodeerd. Een ander voorbeeld hiervan was bijvoorbeeld in de wedstrijd tussen Nederland en Turkije, waar Nederland al na een kwartier twee doelpunten had gemaakt en de Turkse spits Burak Yilmaz duidelijk gefrustreerd was, wat bleek uit het commentaar “Afgevlagd voor buitenspel van Burak Yilmaz, de frustratie spat ervan af”. Deze voorbeelden laten zien dat de verdeling van positieve en negatieve opmerkingen over cognitieve aspecten wellicht te verklaren valt door het spelverloop van de desbetreffende wedstrijd.

4.4.2 Witte Nederlandse spelers en zwarte Nederlandse spelers

Net als bij de opmerkingen over technische aspecten was ook het aantal opmerkingen over cognitieve aspecten redelijk gelijk verdeeld tussen witte spelers van het Nederlands elftal en zwarte spelers van het Nederlands elftal. Van alle opmerkingen ging 46% ($n = 33$) over de witte spelers en 54% ($n = 39$) over zwarte spelers van het Nederlands elftal. Ook het aantal positieve opmerking was nagenoeg gelijk, met 35% ($n = 25$) positieve opmerkingen over witte Nederlandse spelers en 36% ($n = 26$) positieve opmerkingen over

zwarte Nederlandse spelers. Voorbeelden hiervan waren opmerkingen van de commentator zoals “En de rust bij Van Dijk” (Nederland – Turkije) en “Klaassen geen buitenspel voelt feilloos aan waar de ruimte ligt” (Gibraltar – Nederland). De negatieve opmerkingen waren iets minder gelijk verdeeld, met 11% ($n = 8$) van de opmerkingen over de witte Nederlandse spelers en 18% ($n = 13$) over de zwarte Nederlandse spelers. Hoewel dit een klein verschil is, lijkt het er ook bij het thema cognitieve aspecten op dat de spelers van het Nederlands elftal, ongeacht of ze wit of zwart zijn, vergelijkbaar commentaar krijgen.

4.4.3 Witte Nederlandse spelers en de grootste etnische minderheidsgroepen

Net als bij de opmerkingen over technische kwaliteiten was er bij de witte Nederlandse spelers en de Nederlandse spelers van Surinaamse afkomst een vergelijkbare verdeling van positieve en negatieve opmerkingen over cognitieve aspecten. Maar liefst 76% ($n = 25$) van de opmerkingen over Nederlandse witte spelers waren positief, tegenover 24% ($n = 8$) negatieve opmerkingen. Zo kreeg keeper Justin Bijlow bijvoorbeeld het positieve commentaar “Bijlow blijft kalm. Maakt wat dat betreft..., een hele kalme en ontspannen indruk” (Nederland – Turkije), en een voorbeeld van negatief commentaar was er bijvoorbeeld over Noa Lang, waarover een commentator zei “Ook wel zo z’n momenten bij Ajax waar hij botste met de trainer, heeft die momenten ook in Brugge nu” (Letland – Nederland).

Ook bij de Nederlandse spelers van Surinaamse afkomst waren de opmerkingen overwegend positief, met 71% ($n = 10$) positieve opmerkingen en 29% ($n = 4$) negatieve opmerkingen. Een voorbeeld van een positieve opmerking was bijvoorbeeld “Malacia, goed gedaan, schatte het gevaar op de juiste waarde in” (Nederland – Montenegro) en een voorbeeld van negatief commentaar was er over Georginio Wijnaldum, nadat hij de bal verloor vanwege een tactisch onjuiste keuze. Hierover zei de commentator “Dit mag Wijnaldum zichzelf aanrekenen. Hij zoekt de problemen op, en problemen kan ie krijgen” (Nederland – Montenegro).

Waar de verdeling bij de witte spelers van het Nederlands elftal en spelers van Surinaamse afkomst wat betreft positieve en negatieve opmerkingen in het thema cognitieve aspecten redelijk vergelijkbaar was, was die verdeling bij spelers van Antilliaanse afkomst afwijkend. Net als bij het thema technische aspecten waren het aantal positieve en negatieve opmerkingen bijna gelijk, en waren er zelfs binnen het thema cognitieve aspecten

meer negatieve dan positieve opmerkingen. Zo was 44% van de opmerkingen positief ($n = 4$) en 56% ($n = 5$) van de opmerkingen negatief. Wederom ging het meeste commentaar bij spelers van Antilliaanse afkomst over Denzel Dumfries, die werd geprezen om zijn inzet, of juist bekritiseerd vanwege zijn felheid of boosheid. Zo was een positieve opmerking bijvoorbeeld “...En daar mag je aan toevoegen zijn ijzersterke mentaliteit” (Nederland – Montenegro) en waren voorbeelden van negatief commentaar “Dumfries wat wild” (Nederland – Turkije) en “Het is niet nodig, het is riskant. Het is een bewust genomen risico door Denzel Dumfries” (Nederland – Tsjechië). Deze resultaten laten zien dat er bij het thema cognitieve aspecten een andere manier van commentaar is over spelers van Antilliaanse afkomst dan over witte spelers en Surinaamse spelers. Kanttekening bij deze resultaten is dat het bij het commentaar over spelers van Antilliaanse afkomst in veruit de meeste gevallen over Denzel Dumfries ging, dus zou dit verder onderzocht moeten worden om hier een goed beeld van te krijgen.

5. Discussie

In de discussie zullen de opvallende resultaten van dit onderzoek vergeleken worden met andere studies binnen dit thema en zullen er mogelijke verklaringen worden gegeven voor enkele opvallende resultaten.

5.1 Technische aspecten

Het thema technische aspecten was veruit het grootste thema in dit onderzoek. Dit was ook het geval in de studie van Van Sterkenburg et al. (2012). Dit lijkt vrij logisch te verklaren, omdat een sportcommentator in principe veelal vertelt welke (technische) handelingen van spelers er op het veld gedaan worden, om het verloop van de wedstrijd zo accuraat mogelijk te duiden. Wat binnen dit thema opviel, was dat het overgrote deel van de opmerkingen ging over spelers van het Nederlands elftal en niet over spelers van de tegenstander, wat ook bij de andere thema's het geval was en daarom zal dit bij de andere thema's niet meer besproken worden in de discussie. Er lijkt dus een duidelijke voorkeur te zijn voor Nederlandse commentatoren om over de spelers van het Nederlands elftal te praten. Ook werden er in verhouding veel meer positieve opmerkingen gemaakt over de spelers van het Nederlands elftal ten opzichte van de opmerkingen over de spelers van de tegenstander. Deze uitkomst is in lijn met het onderzoek van Sabo et al. (1996), waaruit bleek dat Amerikaanse commentatoren het tijdens sportverslaggeving van internationale sportevenementen veel meer over de eigen Amerikaanse atleten hadden dan over de buitenlandse atleten, wat in dat onderzoek een nationalistic bias wordt genoemd. Wel moet gezegd worden dat Nederland bijna alle geanalyseerde wedstrijden heeft gewonnen, wat natuurlijk ook een rol kan spelen in de manier waarop er positief of negatief commentaar wordt geleverd over de technische kwaliteiten van de spelers.

Het kan echter ook te maken hebben met het feit dat de kijkers van de wedstrijden van het Nederlands elftal grotendeels Nederlands zijn en dat commentatoren zich daarom meer op de Nederlandse spelers richten. Naast dat Nederlandse spelers bekender zijn bij het publiek, zullen ze ook bekender zijn bij de Nederlandse commentatoren, waardoor ze daar makkelijk over kunnen praten. Deze duidelijke voorkeur voor het praten over spelers van het Nederlands elftal ligt echter ook in lijn met het idee dat het nationalisme van Nederlanders wordt versterkt zodra er internationale sportevenementen plaatsvinden (Elling, 2012). Wat

hier ook nog een reden voor kan zijn, is dat commentatoren het misschien ongemakkelijk vinden om namen uit te spreken waarbij ze zich niet helemaal zeker voelen over de uitspraak (Sabo et al., 1997).

Wat verder opviel binnen dit thema was dat er veel meer positieve opmerkingen werden gemaakt dan negatieve opmerkingen. Dit is in lijn met het onderzoek van Rada & Wulfmeyer (2005), die in hun studie de hypothese bevestigd zagen worden dat sportcommentatoren over het algemeen meer positieve opmerkingen dan negatieve opmerkingen over spelers maken. Zij gebruikten dit dan ook als uitgangspunt voor hun verdere hypothesen, omdat als het inderdaad zo was dat er meer positieve uitspraken dan negatieve uitspraken zouden zijn, er een vorm van bias zou kunnen worden geconstateerd door te onderzoeken over wie de negatieve opmerkingen zouden zijn. Echter, waar in het onderzoek van Rada & Wulfmeyer (2005) naar voren kwam dat zwarte spelers significant meer negatieve opmerkingen kregen, was dat in dit onderzoek niet het geval. Sterker nog, de verdeling positieve en negatieve opmerkingen was nagenoeg gelijk tussen witte spelers en zwarte spelers van het Nederlands elftal. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat nationale binding met een nationaal sportteam of nationale atleten tijdens een internationaal sportevenement mogelijk de stereotype discoursen over etniciteit kunnen overstijgen (Wensing & Bruce, 2003). De grotendeels gelijke behandeling van witte en zwarte spelers van het Nederlands elftal door Nederlandse voetbalcommentatoren lijkt dit te bevestigen.

Waar de aantallen positieve en negatieve opmerkingen over technische kwaliteiten bij de meeste etnische groepen op dezelfde manier verdeeld waren, met hogere percentages positieve opmerkingen, was dit niet het geval bij spelers van Antilliaanse afkomst. Over hen werden er bijna net zoveel negatieve als positieve opmerkingen gemaakt, wat opvallend is. In het onderzoek van Van Sterkenburg et al. (2012) bleek er bijvoorbeeld in het thema technische aspecten geen verschil te zitten in de manier waarop Nederlandse commentatoren over de spelers van verschillende etnische afkomst praatten, waardoor het resultaat uit dit onderzoek voor zover bekend nieuw is binnen Nederlands onderzoek naar dit thema. Een mogelijke verklaring voor het relatief lage percentage positieve opmerkingen ten opzichte van negatieve opmerkingen binnen het thema technische aspecten zou echter te maken kunnen hebben met het feit dat alle Antilliaanse spelers van het Nederlands elftal verdedigers waren. Deze worden wellicht minder besproken vanwege hun technische

kwaliteiten dan middenvelders of aanvallers, maar hier zou verder onderzoek meer uitsluitsel over moeten geven.

5.2 Algemene evaluatie

De resultaten binnen het thema algemene evaluatie lieten eigenlijk vooral één bevinding zien die in het oog sprong. Dat was het relatief hoge aantal positieve opmerkingen over de zwarte spelers van het Nederlands elftal ten opzichte van de witte spelers van het Nederlands elftal. Dit is echter een specifiek thema waar in eerdere studies nog niet veel resultaten uit zijn voortgekomen. Wel legde de studie van Rainville & McCormick (1977) de basis voor het idee dat zwarte spelers over het algemeen negatiever commentaar krijgen dan witte spelers, maar dat bleek binnen dit thema in dit onderzoek niet het geval te zijn. Ook uit het onderzoek van Rada & Wulfmeyer (2005) bleek dat er over het algemeen meer negatieve opmerkingen over zwarte spelers werden gemaakt ten opzichte van witte spelers, maar de resultaten binnen dit thema spreken ook dat resultaat dus tegen. Dit grote verschil in deze categorie lijkt enigszins te verklaren doordat er in specifieke wedstrijden veel opmerkingen over Arnaut Danjuma werden gemaakt. Hij is misschien minder bekend en kreeg daarom wat meer aandacht en opmerkingen die binnen het thema algemene evaluatie vielen, als zijnde een soort introductie van de speler aan de kijker. Daarnaast kreeg sterspeler Memphis Depay relatief veel opmerkingen die binnen dit thema vielen. Deze opmerkingen gingen dan vaak over zijn goede vorm en over zijn doelpuntendrift bij het Nederlands elftal. Dit soort factoren zouden mogelijk een rol kunnen spelen bij de hoge mate van positieve opmerkingen over algemene evaluatie.

5.3 Fysieke aspecten

Bij het thema fysieke aspecten viel op dat er geen enkele negatieve opmerking ging over een speler van het Nederlands elftal, terwijl bij spelers van de tegenstander het aantal positieve en negatieve opmerkingen over hun fysieke aspecten gelijk was verdeeld. Daarbij sloegen de opmerkingen over fysieke aspecten van de spelers van de tegenstander alleen op witte spelers van de tegenstander, maar dit kwam vooral doordat er in categorie spelers van de tegenstander in totaal maar drie zwarte spelers waren.

Wat daarnaast in het oog springt bij de resultaten over de opmerkingen over fysieke

aspecten, is dat het bij de zwarte spelers van het Nederlands elftal veel vaker over hun fysieke kenmerken ging dan bij de witte spelers van het Nederlands elftal. Dit is wel in lijn met een aantal andere content analyses (Rainville & McCormick 1977, Rada & Wulfmeyer 2005, Van Lienden & Van Sterkenburg 2020) en is daarom misschien geen verassing. Toch is er ook onderzoek waaruit bleek dat het juist de witte atleten waren die meer werden geprezen om hun fysieke kwaliteiten dan zwarte spelers (Angelini & Billings, 2010). Het feit dat er zelfs binnen het thema waar de meeste studies tot vergelijkbare resultaten komen er ook tegenstrijdige resultaten zijn, laat de complexiteit van dit onderzoeksveld zien en laat zien dat er waarschijnlijk veel verschillende factoren meespelen in de manier waarop het commentaar uiteindelijk gevormd wordt.

Ook opvallend was de verdeling van opmerkingen over fysieke aspecten tussen de verschillende Nederlandse etnische minderheidsgroepen. Uit het onderzoek van Van Sterkenburg et al. (2012) bleek dat de meeste opmerkingen, zowel positief als negatief, gingen over spelers van Surinaamse afkomst. Dit onderzoek laat enigszins andere resultaten zien, want de meeste opmerkingen binnen het thema fysieke aspecten gingen over spelers van Antilliaanse afkomst, hoewel dit slechts drie spelers waren, terwijl er negen spelers van Surinaamse afkomst in de geanalyseerde wedstrijden hebben gespeeld. Van Sterkenburg et al. (2012) dachten dat de aandacht voor het fysiek van spelers van Surinaamse afkomst vooral voort zou komen uit het slavernijverleden van Nederland, waaruit bepaalde stereotypen over het lichaam van mensen van Surinaamse afkomst zijn ontstaan. Ze stelden ook dat dit juist veel minder gold voor mensen van Antilliaanse afkomst, omdat berichtgeving over het koloniale verleden uit de Antillen veel minder is gedocumenteerd en daarom veel minder ter sprake kwam in Nederland, waardoor er op dat gebied ook minder stereotypering rondom mensen van Antilliaanse afkomst is ontwikkeld. Dit onderzoek laat dus andere resultaten zien, maar er moet ook worden gezegd dat bijna alle opmerkingen over fysieke aspecten van spelers van Antilliaanse afkomst over één speler gingen, namelijk Denzel Dumfries. Het lijkt dus met de resultaten van dit onderzoek moeilijk om hier een sluitende conclusie over te geven, maar vervolgonderzoek zou bijvoorbeeld uit moeten wijzen of een speler als Denzel Dumfries veel meer opmerkingen krijgt over fysieke aspecten in vergelijking met andere Antilliaanse voetballers. In hun studie stellen Angelini & Billings (2010) namelijk terecht dat er soms nou eenmaal verschillen zijn tussen spelers en hun kwaliteiten, zonder dat hier meteen stereotypering of racisme aan te pas komt.

5.4 Cognitieve aspecten

Binnen het thema cognitieve aspecten was een aantal bevindingen opvallend. Allereerst de verdeling positief en negatief commentaar tussen spelers van het Nederlands elftal en spelers van de tegenstander. Waar het overgrote deel van de opmerkingen over cognitieve aspecten van spelers van het Nederlands elftal positief was, was deze verhouding bij opmerkingen over spelers van de tegenstander ongeveer gelijk, en zelf iets meer negatief dan positief. Uit eerder onderzoek bleek dat Poolse commentatoren ook meer positieve aandacht hadden voor de cognitieve aspecten van de witte Poolse spelers vanuit een soort nationalisme (Van Lienden en Van Sterkenburg, 2020). Hoewel het in dit onderzoek zowel de witte als de zwarte spelers van het Nederlands elftal betrof, lijkt deze vorm van nationalisme ook terug te komen in de resultaten van dit onderzoek. Een andere mogelijke verklaring voor de hoge mate van negatieve opmerkingen over cognitieve aspecten van spelers van de tegenstander, is dat de meeste wedstrijden uit dit onderzoek door Nederland zijn gewonnen. Hierdoor raakten spelers van de verliezende partij gefrustreerd, waardoor er ook meer opmerkingen over de spelers van de tegenstand gingen die negatief werden gecodeerd binnen dit thema.

Een andere bevinding was dat de witte en zwarte spelers van het Nederlands elftal ongeveer dezelfde verhouding hadden wat betreft positieve en negatieve opmerkingen over hun cognitieve aspecten. Dit is enigszins opvallend, omdat de studie van Rada & Wulfmeyer (2005) liet zien dat witte spelers significant meer positieve opmerkingen kregen over hun spelintelligentie. Het feit dat het aantal positieve en negatieve opmerkingen binnen dit thema in deze studie voor witte en zwarte spelers van het Nederlands elftal vergelijkbaar is, bevestigt enigszins de theorie dat nationale binding met een sportteam het gebruik van etnische stereotypen kan overstijgen (Bruce & Wensing, 2003).

Wat ook een opvallend resultaat was, was de verhouding positieve en negatieve opmerkingen bij spelers van Antilliaanse afkomst. Net als bij spelers van de tegenstander waren er hier ook meer negatieve dan positieve opmerkingen over de cognitieve aspecten van de spelers. Ook binnen dit thema gingen de meeste opmerkingen over Denzel Dumfries. Denzel Dumfries is een zwarte speler en in dat licht komt deze bevinding overeen met de bevinding van Rada & Wulfmeyer (2005), dat witte spelers meer positieve opmerkingen krijgen over hun cognitieve aspecten dan zwarte spelers, maar kijkend naar alle spelers was

dat in dit onderzoek juist niet het geval. Ook in dit geval zou er een analyse moeten komen over meer spelers van Antilliaanse afkomst om te onderzoeken of deze resultaten gelden voor Denzel Dumfries in het bijzonder, of dat ditzelfde het resultaat ook naar boven zou komen als er een grotere groep spelers van Antilliaanse afkomst wordt geanalyseerd.

6. Conclusie

In dit onderzoek is gepoogd een antwoord te vinden op de vraag 'Op welke manier geven Nederlandse voetbalcommentatoren op televisie tijdens wedstrijden van het Nederlands elftal betekenis aan etniciteit?' Om een antwoord te vinden op deze vraag, is een content-analyse uitgevoerd op tien wedstrijden van het Nederlands elftal en is er gekeken of er in de manier van het commentaar over de spelers van verschillende etniciteit bepaalde stereotyperende patronen te vinden waren.

Er is gekeken naar de manier waarop commentatoren commentaar leveren op de spelers van het Nederlands elftal, waar er een onderscheid is gemaakt tussen witte en zwarte spelers en spelers die behoren tot een van de grootste etnische minderheidsgroepen van Nederland. Daarnaast is er een vergelijking gemaakt tussen de manier waarop commentaar wordt geleverd over spelers van het Nederlands elftal en over de spelers van de tegenstander. Hoewel er veel meer opmerkingen gingen over spelers van het Nederlands elftal dan over spelers van de tegenstander, was er nauwelijks een verschil te bekennen in de manier waarop dit gebeurde. Alleen bij het thema fysieke kenmerken was er een verschil te merken in de manier waarop er over spelers van de tegenstander werd besproken ten opzichte van spelers van het Nederlands elftal. Waar de opmerkingen bij spelers van het Nederlands elftal binnen dit thema allemaal positief waren, waren de positieve en negatieve opmerkingen bij spelers van de tegenstander gelijk verdeeld. Dit was echter wel het thema waar de minste opmerkingen over werden gemaakt. Het verschil in de manier waarop Nederlandse commentatoren commentaar geven op spelers van het Nederlands elftal in vergelijking met spelers van de tegenstander zat dus vooral in de hoeveelheid aandacht en niet zozeer in de manier waarop er over de spelers gesproken wordt.

Verder bleek ook dat de manier waarop de Nederlandse commentatoren de witte en zwarte spelers van het Nederlands elftal van commentaar voorzagen redelijk hetzelfde was. Zowel de hoeveelheid aandacht als de manier waarop was vergelijkbaar, behalve binnen het thema fysieke kenmerken. Zoals eerdere studies binnen dit thema, bleken de zwarte spelers wel degelijk meer opmerkingen te krijgen over hun fysieke aspecten dan de witte spelers. Hoewel eerdere studies ook lieten zien dat deze aandacht voor fysieke aspecten van zwarte spelers zowel positief als negatief van aard kon zijn, waren alle opmerkingen over fysieke aspecten van zwarte spelers positief. En hoewel er binnen de andere thema's weinig verschil zat in de manier waarop de commentatoren over de witte en zwarte spelers van het

Nederlands elftal spraken, kwam het meest bekende verschil, dat van de fysieke component, ook in dit onderzoek uit. Er lijkt bij zwarte spelers dus nog steeds een focus te liggen op hun fysieke kenmerken bij sportcommentaar.

Een, voor zover bekend, nieuwe bevinding was dat spelers die in dit onderzoek als Antilliaans werden gecategoriseerd, op twee thema's op een andere manier van commentaar werden voorzien dan de andere etnische groepen. Zowel binnen de thema's technische aspecten als cognitieve aspecten was de verdeling van positieve en negatieve opmerkingen bij deze groep ongeveer gelijk, waar er bij de andere etnische groepen veel meer positieve dan negatieve opmerkingen werden gemaakt binnen deze thema's. Wel is het zo dat dit commentaar nagenoeg allemaal over één speler ging, waardoor het misschien lastig is om hier duidelijke conclusies aan te verbinden.

Concluderend kan voorzichtig gesteld worden dat de Nederlandse commentatoren bij wedstrijden van het Nederlandse elftal over het algemeen niet beïnvloed worden door etniciteit in de manier waarop zij commentaar leveren. Behalve bij de uit eerdere studies voortgekomen stereotypering van fysieke aspecten van zwarte spelers, waar ook in dit onderzoek sprake van was. Wel was er een duidelijke nationalistic bias te merken in de hoeveelheid opmerkingen die over de Nederlandse spelers gingen ten opzichte van de spelers van de tegenstander.

6.1 Beperkingen van het onderzoek

Een belangrijke beperking van dit onderzoek was de hoeveelheid data en ook de keuze van de data. Voor dit onderzoek is het commentaar van slechts tien wedstrijden van het Nederlandse elftal geanalyseerd. Hoewel hiermee wel thematische saturatie is bereikt, blijft het materiaal om te analyseren toch vrij beperkt. Daarbij was ook het aantal spelers dat in de analyse aan bod kwam beperkt, vooral bij de spelers van het Nederlands elftal. Dit waren voor alle tien de wedstrijden namelijk bijna altijd dezelfde spelers. Zo is het moeilijk om een harde conclusie te verbinden aan de resultaten over spelers van Antilliaanse afkomst, omdat dit bijna altijd alleen over Denzel Dumfries ging.

Daarnaast werd in het theoretisch kader genoemd dat er gekeken zou worden naar spelers van de grootste etnische minderheidsgroepen die Nederland kent, Marokkaans, Turks, Surinaams en Antilliaans. Echter speelde in de geanalyseerde wedstrijden geen spelers van Marokkaanse of Turkse afkomst in het Nederlands elftal, waardoor deze twee

etnische minderheidsgroepen helemaal niet aan bod zijn gekomen in deze studie.

Een andere beperking was dat de spelers van de tegenstanders van het Nederlands elftal bijna allemaal wit waren. Hierdoor kon er eigenlijk niet onderzocht worden of commentatoren bijvoorbeeld anders om zouden gaan met de zwarte spelers van het Nederlands elftal in vergelijking met de zwarte spelers van de tegenstander. Dit zou namelijk wel te verwachten kunnen zijn vanwege de nationalistic bias en het versterkte nationalisme dat onder Nederlanders vaak optreedt zodra er belangrijke sportwedstrijden worden gespeeld.

Tot slot is het belangrijk om de positionering van de onderzoeker, een witte man en voetballiefhebber, te bespreken. Deze gegevens zouden ervoor kunnen zorgen dat er binnen dit onderzoeksonderwerp misschien eerder bepaalde aannames of eigen ideeën naar voren zullen komen. Daarom was het belangrijk om de theorie en eerdere studies rondom dit onderwerp goed te bestuderen, zodat het onderzoek ook vanuit deze theorie benaderd kan worden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de theorie over whiteness, waaruit blijkt dat bepaalde etnische stereotypering wellicht niet als zodanig wordt herkend door witte mensen of wordt afgedaan als objectieve of misschien zelfs feitelijke berichtgeving. Doordat de onderzoeker van de huidige studie een witte man is, kan de manier waarop de commentatoren met hun uitspraken betekenis gaven aan etniciteit op een andere manier geïnterpreteerd worden dan door iemand met een andere etnische achtergrond. Daarnaast kan ook het feit dat de onderzoeker een voetballiefhebber is en redelijk veel achtergrondkennis heeft over voetbal, van invloed zijn op de manier waarop uitspraken worden geïnterpreteerd en op de manier waarop er een verklaring wordt gevonden voor bepaalde resultaten. Zo zullen bepaalde uitspraken misschien niet op dezelfde manier gecodeerd worden door mensen die geen tot weinig voetbal kijken, omdat het commentaar door de onderzoeker misschien wordt vergeleken met commentaar dat hij eerder gehoord heeft bij andere wedstrijden. Als er bijvoorbeeld een uitspraak werd gedaan over een pass van een speler die aankwam bij een medespelers, werd dit niet altijd als 'positief' gecodeerd, omdat er bijvoorbeeld geen waardeoordeel aan vast zat. Iemand met minder kijkervaring op het gebied van voetbal, zou deze uitspraak misschien wel als positief kunnen coderen, omdat het wel om een geslaagde pass gaat. Hoewel dit laatste punt misschien niet per definitie een beperking hoeft te zijn, kan dit wel degelijk van invloed zijn geweest op de manier waarop dit onderzoek is uitgevoerd.

6.2 Suggesties voor vervolgonderzoek

Een eerste suggestie voor vervolgonderzoek zou zijn om dit onderzoek op grotere schaal uit te voeren en dan vooral te kijken naar de manier waarop commentatoren betekenis geven aan grootste etnische minderheidsgroepen binnen het Nederlands elftal. Zo kunnen er wellicht iets sterkere conclusies aan de bevinding uit dit onderzoek worden verbonden.

Een ander idee voor vervolgonderzoek is om een vergelijkbaar onderzoek te doen maar dan over wedstrijdcommentaar van het Nederlands elftal van bijvoorbeeld 20 jaar geleden. Dit kan wellicht aantonen dat het gebruik van stereotypen steeds minder, of op een andere manier, voorkomt. Anderzijds zou het ook interessant kunnen zijn om te kijken hoe Nederlandse voetballers worden besproken als ze bij hun eigen club (in het buitenland) spelen en dat te vergelijken met de manier waarop ze worden besproken zodra ze voor het Nederlands elftal spelen.

Daarnaast zou er vergelijkbaar onderzoek gedaan kunnen worden naar Nederlandse commentaar op een groot aantal internationale wedstrijden waar het Nederlands elftal zelf niet in speelt. Doordat in deze studie enkel wedstrijden van het Nederlands elftal zijn geanalyseerd, wordt de aandacht van de commentator vanwege de nationalistic bias veel meer naar de spelers van het Nederlands elftal dan naar de spelers van de tegenstander getrokken. Het zou interessant zijn om te onderzoeken hoe Nederlandse commentatoren omgaan met betekenisgeving aan etniciteit als het wedstrijden betreft waar het Nederlands elftal niet meespeelt. Zeker omdat er in eerder onderzoek bijvoorbeeld is gevonden dat Nederlandse commentatoren spelers uit Zuid-Amerika in de Eredivisie vaker duiden vanwege hun temperament. Het zou interessant kunnen zijn te onderzoeken hoe er door Nederlandse commentatoren met dergelijke stereotypen wordt omgegaan bij internationale wedstrijden van twee andere landen dan Nederland.

Het zou ook interessant zijn om vergelijkbaar onderzoek te doen binnen het vrouwenvoetbal. Hoewel mannenvoetbal nog steeds meer populariteit geniet, zit het vrouwenvoetbal in Nederland enorm in de lift en trekken ook de wedstrijden van het Nederlands vrouwenelftal steeds meer kijkers. Overigens zou het dan niet alleen hoeven gaan over etniciteit, maar er zou dan ook gekeken kunnen worden naar het eventuele gebruik van genderstereotypen in de manier waarop Nederlandse commentatoren

wedstrijdcommentaar leveren.

Een andere suggestie voor vervolgonderzoek is dat, ondanks de grote hoeveelheid studies die de manier onderzoekt waarop sportmedia betekenis geven aan etniciteit, Buffington & Fraley (2008) stellen dat het ook heel belangrijk is om onderzoek te doen naar de manier waarop deze presentatie van de media wordt ontvangen door het publiek, omdat dit uiteindelijk grotendeels bepaalt in welke richting het discours over etniciteit wordt gestuurd. Ook Van Sterkenburg & Bokzeijl (2017) geven aan dat er nog weinig bekend is over de impact van de uitspraken van sportmedia op het publiek. Zij benadrukken dat onderzoek naar de ontvangst bij het publiek van uitspraken van de media over etniciteit belangrijk is om vast te stellen wat de invloed van sportmedia kunnen zijn op het discours rondom etniciteit.

Literatuurlijst

- Angelini, J. R., & Billings, A. C. (2010). Accounting for athletic performance: Race and sportscaster dialogue in NBC's 2008 Summer Olympic telecast. *Communication Research Reports*, 27(1), 1–10. <https://doi.org/10.1080/08824090903526547>
- Billings, A. C., & Angelini, J. R. (2007). Packaging the games for viewer consumption: gender, ethnicity, and nationality in NBC's Coverage of the 2004 Summer Olympics. *Communication Quarterly*, 55(1), 95–111. <https://doi.org/10.1080/01463370600998731>
- Buffington, D., & Fraley, T. (2008). Skill in Black and White. *Journal of Communication Inquiry*, 32(3), 292–310. <https://doi.org/10.1177/0196859908316330>
- Chaplin, M. (2017, 13 februari). *UEFA platform for anti-racism campaign*. UEFA.Com. Geraadpleegd op 7 februari 2022, van <https://www.uefa.com/insideuefa/sustainability/activities/0254-0d7efca27340-cdca49b378f7-1000--uefa-platform-for-anti-racism-campaign/>
- Claringbould, I., Knoppers, A., & Elling, A. (2004). Exclusionary practices in sport journalism. *Sex Roles*, 51(11–12), 709–718. <https://doi.org/10.1007/s11199-004-0720-3>
- Elling, A., Van Hilvoorde, I., & Van den Dool, R. (2012). Creating or awakening national pride through sporting success: A longitudinal study on macro effects in the Netherlands. *International Review for the Sociology of Sport*, 49(2), 129–151. <https://doi.org/10.1177/1012690212455961>
- Gist, M. E. (1993). Through the looking glass. In P. J. Creedon (Ed.), *Women in Mass Communication* (pp. 104–117). London: Sage.
- Hall, S. (1995). The white of their eyes: Racist ideologies and the media. In G. Dines & J. M. Humez (Eds.), *Gender, race and class in media: A critical reader* (pp. 18–22). Sage.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. London/New Delhi/Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Hermes, J. (2005). Burnt Orange. *Television & New Media*, 6(1), 49–69. <https://doi.org/10.1177/1527476403255819>

- KNVB (2020, 8 februari). Ons voetbal is van iedereen, samen zetten we racisme en discriminatie buitenspel. De Rijksoverheid, KNVB, ECV en CED. Geraadpleegd op 7 februari 2022, van <https://www.knvb.nl/downloads/sites/bestand/knvb/24301/update-aanvalsplan-tegen-racisme>
- Longas Luque, C., & Van Sterkenburg, J. (2020). Exploring discourses about race/ethnicity in a Spanish tv football program. *Communication & Sport*, 216747952097176. <https://doi.org/10.1177/2167479520971768>
- McCarthy, D., Jones, R. L., & Potrac, P. (2003). Constructing images and interpreting realities. *International Review for the Sociology of Sport*, 38(2), 217–238. <https://doi.org/10.1177/1012690203038002005>
- Meijer, I. C., & De Bruin, J. (2003). The value of entertainment for multicultural society: A comparative approach towards 'White' and 'Black' soap opera talk. *Media, Culture & Society*, 25(5), 695–703. <https://doi.org/10.1177/01634437030255007>
- Peeters, R., & Elling, A. (2014). The coming of age of women's football in the Dutch sports media, 1995–2013. *Soccer & Society*, 16(5–6), 620–638. <https://doi.org/10.1080/14660970.2014.963313>
- Peeters, R., & Van Sterkenburg, J. (2016). Making sense of race/ethnicity and gender in televised football: reception research among British students. *Sport in Society*, 20(5–6), 701–715. <https://doi.org/10.1080/17430437.2016.1158472>
- Rada, J. A., & Wulfemeyer, K. T. (2005). Color coded: Racial descriptors in television coverage of intercollegiate sports. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 49(1), 65–85. https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4901_5
- Rainville, R. E., & McCormick, E. (1977). Extent of covert racial prejudice in pro football announcers' speech. *Journalism Quarterly*, 54(1), 20–26. <https://doi.org/10.1177/107769907705400104>

- Sabo, D., Jansen, S. C., Tate, D., Duncan, M. C., & Leggett, S. (1996). Televising international sport: Race, ethnicity, and nationalistic bias. *Journal of Sport and Social Issues*, 20(1), 7–21.
<https://doi.org/10.1177/019372396020001002>
- Sherwood, M., Osborne, A., Nicholson, M., & Sherry, E. (2016). Newsworld, news values, and audience considerations. *Communication & Sport*, 5(6), 647–668.
<https://doi.org/10.1177/2167479516645535>
- Silverman, D. (2011). *Interpreting Qualitative Data* (4th Revised edition). SAGE Publications.
- Stichting KijkOnderzoek. (2021). Geraadpleegd op 7 februari 2022, van
<https://kijkonderzoek.nl/component/kijkcijfers/file,j1-0-1-p>
- Van Lienden, A., & Van Sterkenburg, J. (2020). Prejudice in the people's game: A content analysis of race/ethnicity in Polish televised football. *Communication & Sport*, 216747952093948.
<https://doi.org/10.1177/2167479520939486>
- Van Sterkenburg, J. (2016). Sport media in Europe: An international context. In C. Campbell (Eds.) *The Routledge Companion to Media and Race* (1ste editie, pp. 185–195). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315778228>
- Van Sterkenburg, J. & Blokzeijl, D. (2017). Football and race talk among Dutch football media audiences. In D. Hassan & C. Acton (Eds.) *Sport and contested identities* (pp. 93–111). London: Routledge
- Van Sterkenburg, J., De Heer, M., & Mashigo, P. (2021). Sports media professionals reflect on racial stereotypes and ethnic diversity in the organization. *Corporate Communications: An International Journal*, 26(5), 31–46. <https://doi.org/10.1108/ccij-06-2021-0063>
- Van Sterkenburg, J., Knoppers, A., & De Leeuw, S. (2010). Race, ethnicity, and content analysis of the sports media: a critical reflection. *Media, Culture & Society*, 32(5), 819–839.
<https://doi.org/10.1177/0163443710373955>
- Van Sterkenburg, J., Knoppers, A., & De Leeuw, S. (2012). Constructing racial/ethnic difference in and through Dutch televised soccer commentary. *Journal of Sport and Social Issues*, 36(4), 422–442. <https://doi.org/10.1177/0193723512448664>

- Van Sterkenburg, J., Peeters, R., & Van Amsterdam, N. (2019). Everyday racism and constructions of racial/ethnic difference in and through football talk. *European Journal of Cultural Studies*, 22(2), 195–212. <https://doi.org/10.1177/1367549418823057>
- Wensing, E. H., & Bruce, T. (2003). Bending the rules. *International Review for the Sociology of Sport*, 38(4), 387–396. <https://doi.org/10.1177/1012690203384001>